

Pécsi Tudományegyetem
Természettudományi Kar
Földrajzi Intézet

ADALÉKOK AZ OSZTRÁK-MAGYAR HATÁRTÉRSÉG TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓJÁNAK KÉRDÉSKÖRÉHEZ

BEITRÄGE ZU DEM FRAGEKREIS DER GESELLSCHAFTLICHEN
INTEGRATIONSPROZESSE DES ÖSTERREICHISCH-UNGARISCHEN GRENZGEBIETES

Készítette: MÓDOS KRISZTIÁN

Szak: Földrajztanár; Német-és nemzetiséginémet-tanár MA

Témavezető: DR. DÖVÉNYI ZOLTÁN

Munkahely: Pécsi Tudományegyetem

Földrajzi Intézet, Társadalomföldrajzi és Urbanisztikai Tanszék

2013. január 5.

„Der Wunsch ist in uns wach, die Grenzen zu überschreiten.“

„Él bennünk a vágy, hogy átlépjük a határokat.“

Ingeborg Bachmann

TARTALOMJEGYZÉK

ABSZTRAKT	4
1. ÜBER DIE FORSCHUNGSARBEIT	5
2. BEVEZETÉS, CÉLKITŰZÉS	6
3. KUTATÁSTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS.....	8
4. KUTATÁSI MÓDSZEREK	12
5. EREDMÉNYEK	18
5.0 A GAZDASÁGI-TÁRSADALMI FEJLETTSÉG KÜLÖNBSEGEI AUSZTRIA ÉS MAGYARORSZÁG KÖZÖTT	18
5.1 A HATÁR MENTI TÁRSADALMI KAPCSOLATOK LEGFONTOSABB SZEREPLŐI: A BURGENLANDBAN TANULÓ MAGYAR ÁLLAMPOLGÁRSÁGÚ DIÁKOK.....	20
5.1.1 ÁLTALÁBAN A KELET-AUSZTRIÁBAN TANULÓ MAGYAROKRÓL.....	20
5.1.2 AZ AUSZTRIAI TANULÁS MOTIVÁCIÓI.....	20
5.1.3 A BURGENLANDI TANULÁSBÓL SZÁRMAZÓ ELŐNYÖK ÉS HÁTRÁNYOK A MEGKÉRDEZETT DIÁKOK SZERINT.....	22
5.1.4 A MAGYAR DIÁKOK FOGADTATÁSA BURGENLANDBAN	27
5.1.5 AZ INTEGRÁLÓDÓ HATÁRTÉRSÉG EGY ÉRINTETT SZEMSZÖGÉBŐL: INTERJÚ SASS GERGELLYEL, AKI FIATAL KORÁTÓL KEZDVE AZ OSZTRÁK-MAGYAR KAPCSOLATOK RÉSZESE	28
5.2 TÁRSADALMI KAPCSOLATOK A MAGYARORSZÁGON TANULÓ MAGYAR FIATALOK ÉS AZ OSZTRÁKOK ASPEKTUSÁBÓL	29
5.2.1 A MEGKÉRDEZETTEK ÁLTALÁNOS ISMERETEI A SZOMSZÉD ORSZÁGRÓL, NÉPRŐL	29
5.2.2 A MEGKÉRDEZETTEK EGYMÁS IRÁNTI ATTITŰDJEI	36
5.2.3 A FIATALOK A KÉT ORSZÁG KÖZÖTTI KOOPERÁCIÓRÓL ALKOTOTT KÉPE	42
5.2.4 EREDMÉNYEK A MAGYARORSZÁGI NÉMET NEMZETISÉGI ISKOLÁKBAN TANULÓ FIATALOK SZEMSZÖGÉBŐL.....	47
6. EREDMÉNYEK ÖSSZEGZÉSE, LEHETSÉGES TOVÁBBI KUTATÁSI IRÁNYOK.....	49
IRODALOMJEGYZÉK	53
Köszönetnyilvánítás.....	57
MELLÉKLETEK.....	58
1. AJÁNLÁSOK.....	58
2. ELUTASÍTÓ, ILLETVE A KUTATÁST ENGEDÉLYEZŐ HATÁROZATOK AUSZTRIÁBÓL	62
3. A KUTATÁS SORÁN FELHASZNÁLT KÉRDŐÍVEK, INTERJÚVÁZLATOK	65

ABSZTRAKT

A dolgozat az osztrák-magyar határvidék társadalmi folyamatait vizsgálja a fiatal generációk aspektusából. Az osztrák és a magyar fiatalok között végzett empirikus kutatások segítségével áthatjuk magunkat a határ két oldalán élők között kialakuló társadalmi folyamatok mélyére. A fiatal generációk a társadalom értékes tagjai, hiszen ők hordozzák magunkban a közösség gazdasági produktivitásának kulcsát, a nemzet kulturális értékeinek továbbvitelét, valamint a világra való nyitottságukkal újabb utakat kereshetnek hazánk, illetve a régió versenyképessé tételéhez. Hazánk Schengeni övezethez való csatlakozásának eredményeképpen számtalan lehetőség kínálkozik a társadalmi kapcsolatok elmélyítésére. A vizsgálódás három aspektusból érinti az osztrákok és magyarok közötti társadalmi integrációt: az osztrákok, az Ausztriában tanuló magyarok és a Magyarországon tanuló magyarok szemszögéből. A kutatás feltárja többek között az osztrák és a magyar társadalom fiataljainak egymásról alkotott képét, a szomszéd országra, népre vonatkozó ismereteit, valamint hajlandóságának mértékét egy jövőbeni kooperációra.

1. ÜBER DIE FORSCHUNGSARBEIT

Nach der Grenzöffnung zwischen Österreich und Ungarn hat eine wirtschaftliche Integration begonnen, aber um eine voll integrierte Region im Grenzgebiet zu erreichen, muss sich auch ein gesellschaftlicher Integrationsprozess vollziehen. Die jungen Generationen spielen eine besonders wichtige Rolle im Leben der modernen Gesellschaften, weil sie die wirtschaftliche, kulturelle Produktivität der Gemeinschaft sichern. Die gesellschaftliche Integration entfaltet sich schon heute im Grenzgebiet Österreich-Ungarn, was auch aus dem Blickpunkt der Bildung und des Unterrichts untersucht werden kann. Dieser Prozess wurde schon mit meiner Bachelor-Diplomarbeit mit dem Titel „Bildung an dem österreich-ungarischen Grenzgebiet. Ungarische Schüler im Burgenland“ belegt.

Ich bin darauf gespannt, was die österreichischen und ungarischen Schüler übereinander denken. Meine Ziele wären, die zukünftigen Kooperationsmöglichkeiten zwischen den Jugendlichen zu forschen, das Bild und die Stereotypen, was die Kinder übereinander gemacht haben, aufzuhellen. Mit Hilfe der Fragebögen kann ich die allgemeinen Kenntnisse der österreichischen Jugendlichen über Ungarn erkennen. Diese Forschung wurde in den Schulen von Ost-Österreich durchgeführt. Die Fragebögen wurden aber auch gleichzeitig in West-Ungarn ausgefüllt. Die Ergebnisse erhellen die Meinungen der Kinder und die Bereitschaften zu einer zukünftigen Zusammenarbeit. Die Ergebnisse können nach verschiedenen Faktoren untersucht werden, wie zum Beispiel nach Altersgruppe, Geschlecht usw.

Die Ergebnisse können später sowohl in den Initiativen der Grenzüberschreitenden Partnerschaften zwischen den Ländern, als auch in den Erziehungs- und Unterrichtsprozessen der Schulen in Österreich und Ungarn nützlich sein.

2. BEVEZETÉS, CÉLKITÚZÉS

A vasfüggöny lebontásával, hazánk 2004-es Európai Unióhoz való csatlakozásával, majd a 2007-ben életbe lépő Schengeni egyezmény aláírásával elhárult minden akadály a határok menti integrációs folyamatok megindulása előtt. Magyarország nyugati peremvidékén ezzel párhuzamosan lehetünk tanúi egy szerteágazó folyamatnak, melynek következményeként a Nyugat-Dunántúli régiót és a szomszédos Ausztria keleti tartományait egyre szorosabb szálak kötik össze. Ahogy a természeti szféra, mely egységet alkotva a politikai határokon is átlép, úgy kapcsolódik össze az osztrák-magyar határ két oldalának társadalmi-gazdasági szférája is. Ezek a kapcsolatok, kooperációk többféle aspektusból értelmezhetőek. A legtöbbször górcső alá vett gazdasági integráció csak az érem egyik oldala. A munkaerő, a szolgáltatások és a tőke szabad áramlása a mindkét ország számára felbecsülhetetlen előnyt jelent. Ám a határok eltűnésével egy bonyolult mechanizmus is beindult, mely a globalizáció jegyében az addig egymástól elválasztott társadalmakat kapcsolja össze.

A dolgozat célja, hogy betekintést adjon a fiatal generációk aspektusából az osztrákok és magyarok közötti kapcsolathálózatba. A fiatal korosztályok a társadalom értékes tagjai, hiszen ők biztosítják a közösség kulturális és gazdasági produktivitását. Új dolgokra való nyitottságuk elősegítheti a két ország közötti kapcsolatok elmélyülését, hiszen a társadalmi integráció egy meglehetősen lassú folyamat, mely alapvetően a szomszéd nemzettel való kontaktus intenzitásától függ. Kérdőíves felmérések segítségével járhatjuk körbe a témát, s megismerhetjük a két ország fiataljainak egymásról alkotott képét, a szomszéd országra és lakóira vonatkozó ismereteit, valamint a kooperációra való hajlandóságukat. Az említett kérdésköröket három szemszögből vizsgáltam meg. A magyar fiatalság körében külön felmérés készült azokkal a tanulókkal, akik alap-, közép-, ill. felsőfokú tanulmányaikat a szomszédos Ausztria oktatási intézményeiben végzik. Ők napi kapcsolatban vannak osztrákokkal, így sajátos élethelyzetüknek köszönhetően a társadalmi integráció egy kibontakozó példajaként tekinthetünk rájuk. Kíváncsi voltam azoknak a magyar fiataloknak a tapasztalataira, véleményére, akik Magyarországon folytatják tanulmányaikat. Természetesen nekik is van Ausztriával kapcsolatuk, ám érdekes lehet a differenciát vizsgálni a két csoport, az Ausztriában tanuló és a Magyarországon tanuló magyarok között. Még különlegesebb eredményt hozhat a magyarok és az osztrákok egymásról alkotott képének vizsgálata, ugyanis a harmadik

aspektus, melyet a vizsgálódásom érint, az az osztrák fiatalok magyarokról, ill. Magyarországról alkotott véleménye, tapasztalata.

Így kerül a két nép a fiatalokon keresztül egymáshoz még közelebb, akiknek a fejében fokozatosan eltűnik a határ fogalma, ami a régió versenyképességének növeléséhez nagymértékben hozzájárulhat.

3. KUTATÁSTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

Kutatásom kérdésköre az integráció fogalma köré rendeződik. TÓTH J. (2002b:192) szerint „*az integráció fogalma legáltalánosabban egyesülési folyamatot, részeknek egyesülését, egészzé való összeolvadását, egy új, minőségileg magasabb rendű és növekvő hatékonyságú organizmus létrejöttét jelenti. Az integrációt a társadalom és a gazdaság objektív fejlődési folyamatának és törvényszerűségének kell tekinteni. Komplex folyamat, amely a társadalom, a gazdaság, a politika és a hatalmi viszonyok valamennyi területét átfogja.*” A integrációval párhuzamos folyamat a regionalizmus. „*A regionalizálódás hosszú távon érvényesülő, a társadalmi-gazdasági lét mélyrétegeiből, a történelmi múltból eredeztethető egységesítő, homogenizáló folyamat, mely földrajzi kontinuitást, bizonyos történelmi, kulturális és egyéb közösséget, azonos vagy hasonló gazdasági fejlettséget tételez fel. Mindez kiegészül azonos paradigma alapján szerveződő és működő társadalmi-gazdasági struktúrával*” (TÓTH J. 2002b:195.). Mindezen feltételek jelen vannak az osztrák-magyar határtérségben, ahol az egységesülési folyamatok tulajdonképpen már évszázadokkal ezelőtt elindultak. A történelmi korok többnyire mindig olyan körülményeket biztosítottak, hogy a mai kelet-Ausztria és nyugat-Magyarország vagy egy államterületen volt, vagy a politikai, hatalmi viszonyok miatt biztosított volt a társadalmi-gazdasági szféra összekapcsolódása. Gondoljunk csak a Habsburg időkre, amikor Bécs közelségének köszönhetően a nyugat-Magyarországi területek erős intenzitású kapcsolatrendszerrel kötődtek az osztrák örökös tartományokhoz. Ez a hatás egészen az Osztrák-Magyar Monarchia fennállásáig létezett, majd a világháborúk viszontagságainak és a felépülő vasfüggönynek köszönhetően csökkent. Csökkent, viszont el nem tűnt sohasem. Számos történet, határmítosz bizonyítja ma is, hogy az osztrák-magyar határ mentén fekvő falvak között még a legzártabb határőrizet idején is volt kapcsolat (KOVÁCS É. 2002).

Tehát láthatjuk, hogy a téma problémaköre és kiindulópontja a határkérdés köré rendeződik. Éppen ezért fontos tisztázni a határ fogalmát vagy legalábbis betekintést nyerni a határral foglalkozó tudományok álláspontjába, hiszen a határ fogalmának a kutatása egy nagyon széles témakör. A határ, akármilyen definíciót is vizsgálunk, mindenképpen elhatárolást, elhatárolódást feltételez, mely felléphet embercsoportok, kultúrák, nyelvek között. Az államhatár törvényi definícióját az alábbiakban határozza meg az 1997. évi Határőrizetről és a határőrségről szóló törvény: A Magyar Köztársaság

államhatára: A nemzetközi szerződésekben meghatározott azon képzeletbeli, függőleges síkok összefüggő sorozata, amelyek Magyarország területét a légtérben, a föld (víz) felszínén, valamint a föld (víz) mélyében a szomszédos államok területétől elválasztják. A katonai definiáláson kívül más tudományterületek meghatározásai árnyaltabb képet adnak a határ fogalmának tartalmi összetevőiről (LOCSMÁNDI SZ. 2009:6). RECHNITZER J. (1999) szerint: A történelem folyamán, egészen a legutóbbi időkig, a határ politikailag meghúzott vonalat, illetve katonailag szigorúan őrzött területet jelentett két nemzet között. A határ egy olyan szimbolikus jel, és egyben az elkülönítetést kifejező valós terület kijelölés, ahol az egyik állam hatásköre kezdődik, egy másiké pedig véget ér. A határokon belül az állam, mint a nemzetállami funkciók kizárólagos birtokosa és őrzője jelenik meg.

A határokat átjárhatóság szerint csoportosíthatjuk nyitottságuk, illetve zártságuk alapján. A határ lehet elválasztó vagy összekötő, illetve ezek valamilyen, dinamikusan változó arányú „elegye”. Ez a nyitottsággal, átjárhatósággal áll egyenes arányban. Egy határ elzáró, korlátozó funkciójának megerősödése idején a terület centrum helyzetéből perifériává válhat, elvesztheti vonzáskörzetét, közlekedési csomópont szerepét (BÉKESI L. (2004). Ha egy határ korlátozó funkciója enyhül, akkor ennek az ellenkezője észlelhető. A határkapcsolatok és interakciók formáira vonatkozóan TÓTH JÓZSEF (1996) alkotta meg a térkapcsolatok formáit megjelenítő grafikus modellt. Az elmélet kimondja, hogy a határok gátolják a kapcsolatteremtést, így a társadalmi-gazdasági fejlődést is.

HARDI T. (2001c:8.) öt dimenziót említ meg, aminek mentén a politikai határok gátló funkciójának enyhülésével az integrálódó határtérsegek összekapcsolódhatnak. A mi szemszögünkből a politikai, lakossági, gazdasági, térszerkezeti és intézményi szegmensből a lakosság aspektusa a legfontosabb, hiszen ez foglalja magában a legközvetlenebb kontaktust a határ két oldalán élő közösségek között. A legfontosabb kérdés is ide kapcsolódik, még pedig az, hogy egybeesik-e, megegyezik-e a politikai határ a társadalmak mentális határával?

A geográfia határterületén kialakult egy, a különböző társadalomtudományok és a földrajztudomány ismeretanyagának, eszköztárának és kutatási területeinek összekapcsolódásával egy új tudományterület, melyet behaviorista geográfiának hívunk. Ez a diszciplína segít nekünk, hogy az osztrák és a magyar társadalom közötti interakciók mélyére lássunk. A mi esetünkben is fontos, hogy megtudjuk, milyen ismereteik, tapasztalataik vannak egymásról a határ két oldalán élő embereknek. Ugyanis a határon átívelő kapcsolatokat a tér, ill. a szomszéd társadalomtól származó

információk szubjektív érzékelése is befolyásolja. Tehát az emberek viselkedését és cselekedeteit a tér objektív szerkezete helyett az határozza meg, hogy az egyén milyen módon képezi le az őt körülvevő világot. Ezt kognitív térképezésnek hívjuk (GARDA V. 2009). A kognitív térképezés megköveteli, hogy a földrajz határain átlépve más tudományterületek eredményeit is felhasználjuk a kutatás során. Így a lelki térkép és a tágabb értelemben hozzá kapcsolódó metafora analízis készítése során érintettem a társadalomtudományok és nyelvtudomány kérdésköreit is (FALUSI I. 1993). SÉRA LÁSZLÓ (2001, 2002) és MURÁNYI ISTVÁN (1998, 2004) munkái a pszichológia témakörében nagy segítségemre voltak a témában való elmerülés során, hiszen a kutatómunka által érintett korosztály életkori sajátosságainak ismerete elengedhetetlen mind az adatgyűjtés során, mind a kapott információk kiértékelésekor. Nemcsak az életkori sajátosságokat, hanem azt a hatást is vizsgálni kell, amelynek folyamányaképpen globalizálódó világunkban az egyénben erősödik vagy csökken az idegenek iránt érzett elfogadás. Ez a multikulturalizmus hatása, mely a mai fiatalok életében egyre erőteljesebben jelenik meg. Ezek a pozitív vagy negatív attitűdök a kérdőíves felmérésemben is megjelennek, ezért tartottam fontosnak, hogy olyan művekkel is foglalkozzak, amik a migrációval, multikulturalizmussal mélyrehatóbban foglalkoznak. Így B. NAGY É., BORECKY Á., KOVÁCS M. (2008) Multikulturális tartalmak – interkulturális nevelés, HERZOG-PUNZENBERGER, B. – UNTERWURZACHER, A. (2009) Migration Interkulturalität Mehrsprachigkeit, valamint a Statistik Austria gondozásában 2012-ben megjelent Migration und Integration című kiadványt használtam fel. A társadalmi-kulturális nyitottságról értekezik 2007-ben megjelent tanulmányában HYLLAND ERIKSEN, T., aki a közös kulturális értékek meglétét hangsúlyozza, mely elősegíti az emberi csoportok közötti integrációt.

A Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központjának Nyugat-Magyarországi Tudományos Intézete számos kutatást végzett az osztrák-magyar határtérség folyamatainak feltérképezése érdekében. Mindenképpen meg kell említenünk HARDI TAMÁS (1999, 2001a, 2001b, 2001c, 2009), NÁRAI MÁRTA (1999, 2001a, 2001b) és RECHNITZER JÁNOS (1999, 2005) nevét, akik leírták a térség gazdasági-társadalmi változásait. Jelen dolgozat tárgyköréhez szorosan kapcsolódik HARDI TAMÁS 1999-ben készült munkája, mely *„A határ és az ember — az osztrák—magyar határ mentén élők képe a határról és a „másik oldalról”*” címet viseli, valamint a NÁRAI MÁRTA-val 2001-ben közösen készített *„A határ és a határmentiség: A mentális kép vizsgálata négy osztrák—magyar határ menti településen”* című tanulmány.

A hétköznapiak integrációjáról, azaz az osztrák és magyar lakosság társadalmi kapcsolatairól végzett kutatást többek között CSIZMADIA ZOLTÁN 2005-ben „A határmentiségtől az integrált határrégióig” című projekt keretében. A projekt a 2002. évi Magyar-Osztrák Phare CBC Humán Erőforrás Támogatási Konstrukció keretében valósult meg. Ezen kívül CSIZMADIA ZOLTÁN további munkái is alapot biztosítottak kutatásomhoz: a kutató több ízben foglalkozott a határ menti társadalmi kapcsolatok problematikájával a Nyugat-Dunántúlon. A határ menti lakosság határképével foglalkozott SZÉKELY ANDREA és KOTOSZ BALÁZS (2005) is, akik kérdőíves felmérés segítségével Magyarország összes határszakaszán értékelték a lakosság ismereteit, véleményét.

A magyar-osztrák oktatási kapcsolatokkal 1993-ban az Oktatókutató Intézet megbízásából IMRE ANNA foglalkozott, melyből született egy tanulmány is. Gyakorlatilag ez az első munka, mely az oktatásra kihegyezve, tudományos szempontból értékeli a magyar-osztrák határszakaszon a transznacionális kapcsolatokat. Oktatási kapcsolatokkal foglalkozik ezen kívül FORRAY R. KATALIN (2011) *„Oktatás a határok mentén”* című kötetében, valamint a Burgenlandi Kutatótársaság (Burgenländische Forschungsgesellschaft) által kiadott *„Képzés határok nélkül”* című munkája.

Ausztriában, pontosabban Burgenland tartományban 2012-ben készült el egy felmérés *„Gelebte Nachbarschaft in der Grenzregion. Das Meinungsbild in Grenznahen Gemeinden Burgenland - Ungarn.”* (Megélt szomszédság a határtérségben. Véleménykép a határ közeli településeken Burgenland - Magyarország) címmel, mely az integrálódó határtérség társadalmi aspektusaival foglalkozik. A tanulmány részletesen foglalkozik nyelvi, gazdasági, kulturális kérdésekkel, de ebben az esetben nem egy szokványos elemzéssel találkozunk, hanem telefonos felmérésen alapuló, a két ország társadalmának a különböző kérdéskörökben alkotott véleményét reprezentáló kutatással.

Ezen kívül széles német nyelvű irodalom áll a rendelkezésre, melyeket munkám során segítségül hívtam. Mind a határkutatás elméleti háttere (WASTL-WALTER, D. - KOFLER, A. (o.J)), mind az osztrák-magyar határtérséggel foglalkozó munkák (LIEBHART, K. (O.J); KUSSBACH B. (2010); LANG, A., EHLERS, N., VAN KEMPEN, L. (Hrsg.) (2005); HAINDORFE R. (2010) egészítik ki az osztrák-magyar határtérséggel foglalkozó szakirodalmat.

A téma komplexitásából adódóan a hozzá tartozó hazai és nemzetközi szakirodalom is rendkívül széles. A határtérségek problematikája, annak megoldási rendszere nemcsak a

földrajztudomány, hanem más tudományterületek képviselőinek érdeklődését is felkeltette. Szükség is van arra, hogy minél több szakértő foglalkozzon a határokon átnyúló kapcsolatok témakörével, hiszen globalizálódó világunkban a közép-kelet-európai régió csak így őrizheti meg versenyképességét.

4. KUTATÁSI MÓDSZEREK

A szakirodalom megismerése után a vizsgálódás az elsődleges információk felvételével folytatódott, ugyanis a kutatás eredményességéhez az empirikus adatok gyűjtése elengedhetetlen. Ennek eléréséhez két kérdőíves felmérés készült. Az első az Ausztriában tanuló magyar állampolgárságú fiatalok élethelyzetének sajátosságait tárja fel, a második a magyar oktatási intézményekben tanuló magyar fiatalok Ausztria képét, valamint az osztrák fiatalok Magyarország képét, ill. a két nemzet gyermekeinek egy közös, jövőbeli kooperációra való hajlandóságát vizsgálja. A kérdőívek összeállításában, valamint az elméleti háttér megismerésében a 3. fejezetben említett szerzők pszichológiai művei mellett KISS P., SZABÓ M., UJHELYI A., BERKICS M. (2006) szerkesztésében a Kutatásmódszertan: szociálpszichológia; FALUSI I. (1993) Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe; TÓTH L. (é.n) Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez, valamint KLAUS NIEDERMAIER (é.n) Matepharanalyse című munkája nyújtott segítséget.

Az empirikus adatgyűjtést megelőzően felmerültek kulturális kérdések, valamint az identitás problematikája. A kérdőívek kérdései a szomszéd ország lakóira vonatkoztak, akiket a kérdőív „osztrákoknak” és „magyaroknak” hív. Ami kiütközött a felmérés során is, az az, hogy kit nevezhetünk „osztráknak”? A magyar fiatalok kit tekintenek „osztráknak”? Aki Ausztriában lakik? Aki németül beszél? Lehet-e általánosítani, ha egy nemzetről, népről beszélünk? A kérdések felmerülésekor ismereteim bővítésére BRUCKMÜLLER, ERNST (1998), DE CILLIA, RUDOLF (1995), STEHLER GYÖRGY (é.n), valamint PALKÓ KATALIN (2009) munkáit használtam fel.

Az első kérdőív 12 kérdésből áll, melyek kitérnek a tanulmányok végzésének technikai részleteire, a megkérdezettek véleményére és a témával szorosan összefüggő egyéb kérdésekre is, mint például az emberi kapcsolatok. Ennek segítségével tudtam ezt, a fiatal generációk között egyre népszerűbb folyamatot értékelni, mely a két társadalom közötti kapcsolatok, valamint az integráció megélénkülésének szép példája. A kérdések

többsége zárt, irányított kérdés, melyekben az előre megadott válaszokat – melyek a kutatás során előreláthatóak voltak – kellett sorba rendezni, értékelni. Fontosnak tartottam nyitott kérdéseket is használni, hiszen például a vélemények tekintetében így sokkal objektívebb képet kapunk. A kérdőív nem reprezentatív, mert a mindenkor Ausztriában tanuló magyar állampolgárok számához képest csekély a kérdőívet kitöltők aránya (A 2007/2008-as tanévben 1463 fő, a 2009/2010-es tanévben pedig 1841 fő magyar állampolgár tanult Ausztria szerte.)¹. Ennek ellenére mondhatjuk, hogy a valósághoz közeli képet kaptunk, mert a minta felvételénél törekedtem minél szélesebb körű csoport véleményének kikérésére. A felmérés 2011. november 1-jétől 2011. december 15-ig tartott párhuzamosan papír alapon személyes megkereséssel és elektronikus formában, egy online kérdőívszerkesztő oldal segítségével (www.kerdoivem.hu). A minta felvételénél a hólabda módszert alkalmaztam: ismertségek és ajánlások útján jutottam el minden korosztályhoz. 45 fő töltötte ki a kérdőívet, akiknek 68%-a nő. Az átlagéletkor mindössze 17 év. A legfiatalabb kitöltő kora 11 év, a legidősebbé pedig 25 év volt. A felvétel a következő településeket érintette: Fertőd, Fertőendréd, Fertőszentmiklós, Fertőszéplak Fertőrákos, Kapuvár, Sopron, Győr és Szilsárkány. A megkérdezettek 22%-a végzi alapfokú-, 44%-a középfokú- és 34%-a felsőfokú tanulmányait Ausztriában (1. ábra).

A második kérdőíves felmérésben magyar és osztrák tanulók, hallgatók vettek részt. Ezek a fiatalok nincsenek napi kontaktusban a szomszéd nemzettel, így kíváncsi voltam, mi él az ő fejükben a határról. A magyarországi felmérésben 773 ember vett részt, akik életvitelszerűen az alábbi határ menti településeken élnek: Fertőszentmiklós, Mosonmagyaróvár, Sopron, Győr, Szombathely. Az online kérdőívek kitöltésére 2012. októberében került sor. A minta lakosságarányos szűkítése után 353 fő adataival dolgoztam tovább. A szűkítés során, figyelembe véve az eredeti minta és az adott települések népességének nagyságát, a 2011. év január 1-jéhez viszonyított lakónépesség két ezredét vettem alapul. Így a redukált mintában Fertőszentmiklósról 8, Mosonmagyaróváról 65, Sopronból 121 és Szombathelyről 159 tanuló, ill. hallgató adatait hagytam meg (2011. január elsején Fertőszentmiklós lakónépessége 3850, Mosonmagyaróváré 32982, Soproné 60775, Szombathelyé pedig 79950 fő volt)². A kérdőív három kérdéskört tartalmazott: vizsgálta a fiatalok általános ismereteit

¹ www.statistik.at (2012. november 6.)

² www.ksh.hu (2012. november 6.)

Ausztriáról, a két ország közötti kooperációt és általában a határokon átnyúló kapcsolatokról alkotott képüket, valamint rákérdezett az osztrákokhoz kapcsolódó viszonyukra is. A kérdőív nyitott, félig zárt és zárt kérdéseket is tartalmazott. A nyitott és a félig zárt kérdések arra szolgáltak, hogy a tanulók témával kapcsolatos véleménye felszínre kerüljön. Ezt az un. metafora-elemzéssel értem el, melynek célja, hogy a tudatalatti előítéleteket, berögződött véleményeket feltárjuk. Az alanynak az első gondolatot le kell írnia, ami a témával kapcsolatos: jelen esetben tulajdonságokhoz, állatokhoz, tárgyakhoz kellett hasonlítani a szomszéd népet. A kapott eredmények reflektálásával kirajzolódhat egy, a fiatalok által Ausztriáról, ill. az osztrákokról alkotott kép. A módszer és általában a nyitott kérdések hátránya, hogy óriási mennyiségű információ keletkezik a felmérés során, melynek kezelhetősége egyre nehezedik. Így fordulhatott elő, hogy az ezekre a kérdésekre adott válaszokban több, mint 5300 kifejezést említettek meg az alanyok. Az analízis számítógépes programok segítségével történt, mely kiegészült az emberi elemzéssel is, ugyanis többek között a német nyelvű településnevek leírása a legtöbb esetben gondot okozott, így a számítógép nem ismerte fel azokat. A zárt kérdések egy skála segítségével készültek el. Minden állításra négy opció közül választhatott a kitöltő. Igen, inkább igen, inkább nem, valamint nem válaszokat kellett megjelölni az után, hogy az alany eldöntötte, hogy egyet ért-e a kijelentéssel, vagy sem. Optimálisnak tartom a négyfokú skálát, hiszen páros, így a kitöltőnek mindenképpen döntenie kell valamelyik irányba. Páratlan számú skála esetében gyakran előfordulhat, hogy az alany nem tud döntenie, így inkább a középső opciót, a semleges választ jelöli be, így viszont nem hoz a kérdőív ténylegesen kiértékelhető eredményt. A kapott adatokból ezután szemléltető ábrák készültek, valamint diagramok. Az eredményeket többféle változó mentén is megvizsgáltam: érdekes eredményeket hozott a nemek szerinti kategorizálás, valamint a szülők iskolai végzettsége, tehát a családi háttér alapján történő elkülönítés is.

A felmérés tükörképe elkészült Ausztriában is. Ezt azért tartottam fontosnak, mivel nagyon kevés kutatás készült el mindkét országban, még olyan nagy ívű programok, mint „A határmentiségtől az integrált határrégióig” című projekt sem valósult meg az osztrák oldalon (LADOS M. 2005:5.). Jelen munka természetesen nem pótolhatja egy többéves program kutatásainak eredményeit, ám betekintést adhat az ausztriai társadalmi integrációs folyamatokba. Mivel a magyar oldalon a határhoz közel eső települések adtak helyet a kutatásnak, kézenfekvő lett volna, ha Ausztriában is

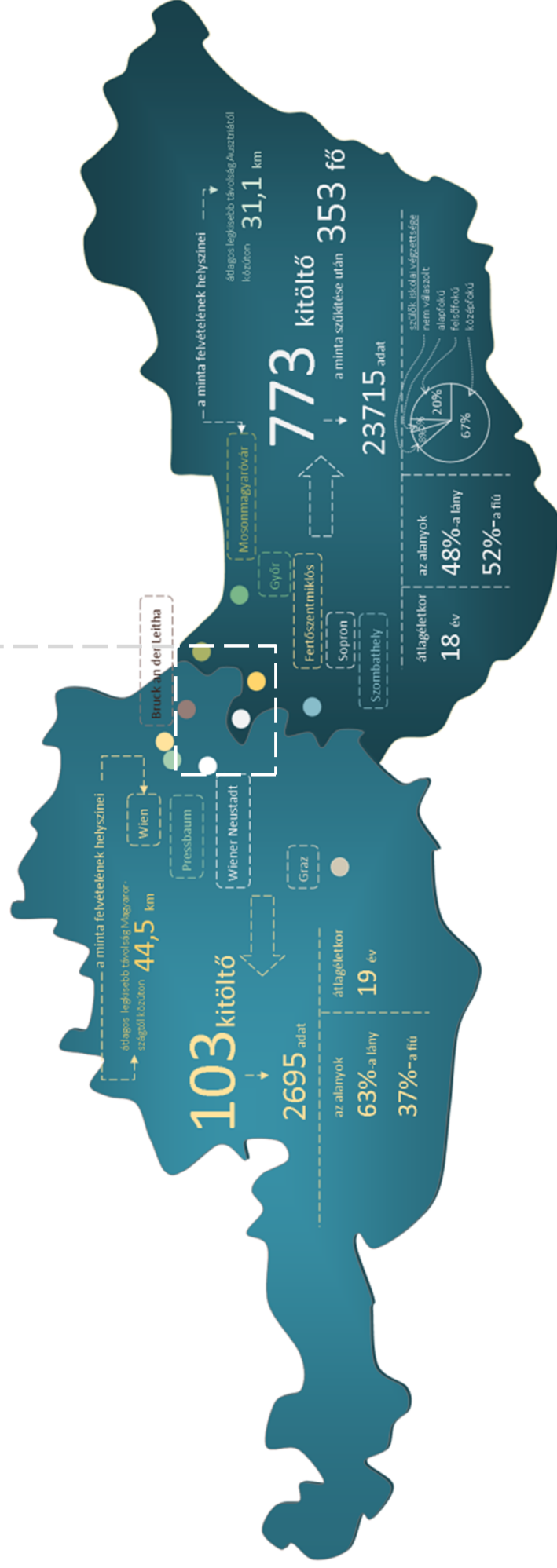
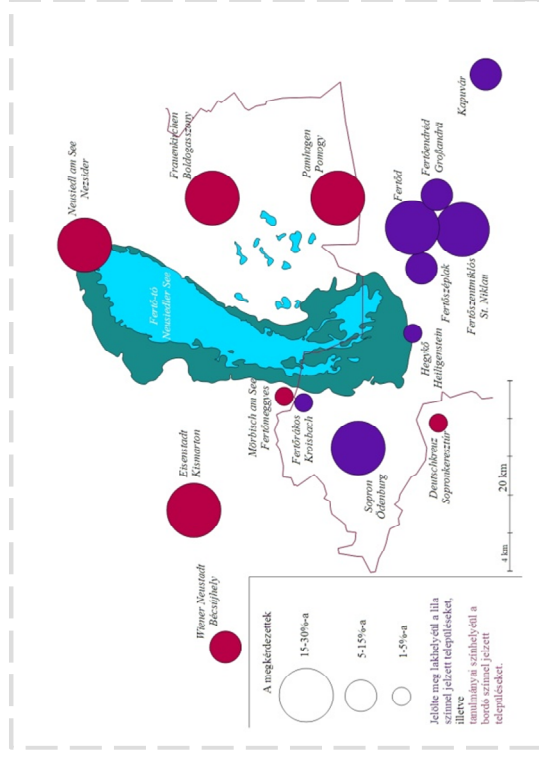
hasonlóképpen megy végbe a kutatás (Az átlagos legrövidebb távolság közúton Ausztriához a fent megnevezett településekről 31,1 km, ha Győrt nem számítjuk, mivel a reprezentatív mintába nem került bele, akkor 12,7 km.). Ám a Burgenlandi Oktatási Tanács elutasító határozata értelmében az ideális helyszínen, Burgenland tartományban tanköteles korú gyermekek között nem kérdőívezhettem (Melléklet 9.2). Ennek ellenére fontosnak tartottam, hogy Ausztriában is készítsek felmérést, hiszen csak nagyon kevés olyan tanulmány született, mely a határ mindkét oldalán véghezvitt empirikus kutatásokon alapszik: azért is különösen fontos az adatgyűjtés, hiszen a fiatalok aspektusából még nem vizsgálták eddig a témakört. Ezért a vizsgálódásom helyszínei főképp a főiskolai, egyetemi központok lettek: Wiener Neustadt, Wien és Graz, amik kiegészülnek kisebb településekkel is: Pressbaum és Bruck an der Leitha. Az osztrák minta így nagyságában messze elmarad a magyartól, valamint a minta összetétele is eltérő: 2012. november 28-ig 103 fő töltötte ki a kérdőívet, 63%-uk lány. Az átlagéletkor a magyar 18-al szemben 19,3 év. A kiválasztott osztrák települések és az osztrák-magyar határ legkisebb közúton megközelíthető távolsága 44,5 km. Ezen különbségek miatt nem kaphattam reprezentatív eredményeket, de a fő tendenciákra így is rá tudok mutatni. Ezt a tényt támasztják alá azok a Burgenland tartományban készült felmérések, ahol bizonyos kérdéskörök eredményei egyezést mutatnak jelen munka eredményeivel³. Az eredmények fejezetben a 2012. november 28.-ig beérkezett kitöltések eredményeit áll módomban boncolgatni. A kutatás előrehaladtával természetesen van lehetőség egy reprezentatív, magyarral megegyező mintát létrehozni. A minta hiányosságaiából adódóan nem minden esetben volt lehetőség, hogy az összes szempont szerint összehasonlítsam a magyar és az osztrák mintát, így fordulhat elő, hogy az olvasó némely esetekben csak a magyar mintára vonatkozó adatokat láthatja, illetve csak annak az elemzését olvashatja. Az osztrák fiatalok a magyar kérdőív tükörfordítását kapták. Természetesen a nyelvek felépítésének különbözősége miatt ügyelni kellett, hogy a két kérdőívben a kérdések jelentéstartalma megegyezzen (2. ábra).

A kapott adatokat (a magyar mintán 23715 darab, az osztrák mintán 2695 darab) statisztikai programok segítségével elemeztem, majd azokból szemléltető ábrákat készítettem.

Ezen kívül alkalmaztam az interjúkészítés módszerét is. Így kevésbé egzakt adatokat,

³ Gelebte Nachbarschaft in der Grenzregion. Das Meinungsbild in Grenznahen Gemeinden Burgenland - Ungarn. Österreichische Gesellschaft für Europapolitik. Wien, 2012.
http://www.oegfe.at/cms/uploads/media/Bericht_Burgenland_01.pdf (2012.12.15.)

információkat kaphatunk, de a témakör megértéséhez szükség van ahhoz, hogy személyes párbeszédet folytassunk az érintettekkel. Ennek keretében készítettem mélyinterjúkat olyan családokkal, akik gyermekeiket Ausztriában taníttatják vagy gyermekeik Ausztriában járnak óvodába. Kíváncsi voltam az osztrák és magyar iskolavezetők véleményére, valamint azoknak a személyeknek a szemszögéből is meg akartam vizsgálni az osztrák-magyar határvidék társadalmi folyamatait, akik nemcsak magyar tanulóként, hanem munkavállalóként is Ausztriában találta meg a számításait, de egyidejűleg Magyarországon él.

5. EREDMÉNYEK

5.0 A GAZDASÁGI-TÁRSADALMI FEJLETTSÉG KÜLÖNBSÉGEI AUSZTRIA ÉS

MAGYARORSZÁG KÖZÖTT

A felmérés eredményeinek vizsgálatakor, illetve az egyes faktorok elemzésekor nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy a két mintát alkotó fiatalok eltérő gazdasági-társadalmi környezetből érkeztek, az őket körülvevő szociokulturális környezet eltérő adottságokkal rendelkezik, ami erősen befolyásolja az egyén döntéseit, így ez megjelenik az elemzés adatainak vizsgálata során is. A adott társadalom mentális állapota, életszínvonala, gazdasági teljesítőképesége nagyban hat a saját, illetve a más országokról kialakult képre. Ezért gondolom úgy, hogy a felmérés eredményeinek ismertetése előtt ajánlott egy kis betekintést nyerni Ausztria és Magyarország, illetve a felmérésben részt vevő régiók adott országon belüli helyzetébe, gazdasági és társadalmi állapotának különbözőségeibe ⁴.

Míg Magyarország népességszáma 9,98 millió fő, addig Ausztriáé csak 8,4 millió fő. A növekedés tendenciái egymással ellentétesek: míg Magyarország népessége rohamosan csökken, addig Ausztria népességszáma főleg a pozitív nemzetközi vándorlási mérlegnek köszönhetően folyamatosan növekszik annak ellenére, hogy a nyers élve születési arányszám Magyarországon magasabb, 9,6 az osztrák 9,1-hez viszonyítva (1999 és 2011 közötti időszakban Ausztria népessége 421.000 fővel növekedett, Magyarország népessége ugyanebben az időszakban 267.000 fővel csökkent). Ennek következtében a két társadalom összetétele eltérő: míg a magyar társadalom 2,1%-a, addig az osztrák társadalom 10,1%-a külföldi állampolgársággal rendelkező migráns. Ennek tükrében az osztrákok más kultúrákra való nyitottsága magasabb lehet, de a migránsokkal járó belső feszültségeket sem szabad elfelejtenünk. A migránsok jellemzően ex-jugoszláv országokból, illetve Törökországból érkeznek Ausztriába. A felmérés két érintett osztrák

⁴ A fejezetben szereplő adatok a Központi Statisztikai Hivatal, a Statistik Austria, az osztrák statisztikai hivatal, illetve az Eurostat, az Európai Unió statisztikai hivatalának adatbázisaiból származnak:

- Europäische Vergleiche ausgewählter Bereiche – Datenbank nach den Statistiken von Eurostat
http://www.statistik.at/web_de/statistiken/europaeische_statistiken/index.html (2012.12.15)
- Die wichtigsten Handelspartner Österreichs 2011
http://www.statistik.at/web_de/services/wirtschaftsatlas_oesterreich/aussenhandel/021535.html (2012.12.15.)
- Statisztikai tájékoztató Győr-Moson-Sopron megye, 2012/2
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/122/gyor122.pdf> (2012.12.15.)
- Statisztikai tájékoztató Vas megye, 2012/2
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/122/vasm122.pdf> (2012.12.15.)

tartományában (Alsó-Ausztria és Stájerország), valamint a szövetségi fővárosban (Bécs) élő külföldön született 793.000 főnek csupán 23%-a származik az Európai Unió 2004 után csatlakozott tagállamaiból, főképp Magyarországról, Szlovákiából és Csehországból. A születéskor várható élettartam Ausztriában jóval magasabb: férfiaknál 78 év, nőknél 84 év, ellenben a Magyarországon számított értékkel: férfiaknál 71 év, nőknél 78 év. Ez az arány önmagában sokat elárul a két társadalom közötti életszínvonal béli különbségekről.

Az életszínvonal alapjául szolgáló gazdasági fejlettséget tekintve még nagyobb különbségeket látunk. Egy főre, vásárlóerő paritáson számolt bruttó nemzeti jövedelem Ausztriában 32.299 euró, Magyarországon csupán 16.400 euró. A külső adósságállomány mértéke viszont hasonló, Ausztriában a GDP 72,2%-át, Magyarországon a GDP 80,6%-át teszi ki. A állam bevételei 2011-ben a következőképpen alakultak: a magyar államháztartás 53.274 millió euróból gazdálkodott, míg az osztrák államháztartás 144.256 millió euróból. A K+F tevékenységre fordított bruttó összeg Ausztriában 70.000 millió euró, Magyarországon 19.000 millió euró. A 15-64 éves korosztályban a foglalkoztatás aránya szomszédunknál meghaladja a 72%-ot, míg nálunk ez az arány csak 56%-os. A munkanélküliség aránya Ausztriában 4,2%-os, Magyarországon 10,9%. Meg kell viszont jegyezni, hogy a felmérésben részt vevő két magyarországi megye a magyar mutatóknál jelentősen kedvezőbb számokat mutat: Győr-Moson-Sopron megyében a munkanélküliek aránya csupán 4,6 %, Vas megyében pedig 5,7%. A háztartások fogyasztása osztrák szomszédjainknál elérte a 159.393,3 millió eurót, míg az itthoni háztartások csak 51.797,5 millió euró értékben fogyasztottak. Ehhez természetesen hozzájárul az is, hogy a reálbérek mértéke itthon alacsonyabb, valamint a fogyasztási kiadások árszínvonala is alacsonyabb (néhány esetben): a ruházat, bútor, szeszes ital és dohánytermékek árszínvonala jóval alacsonyabb, mint Ausztriában, a közlekedés, energia és a háztartási elektronikai cikkek ára nagyjából azonos, a távközlés pedig jóval drágább Magyarországon, mint Ausztriában. A harmonizált fogyasztói árindex (HVPI index) Magyarországon nagyobb mértékben is növekszik, mint Ausztriában: ha a 2005-ös szintet 100-nak tekintjük, akkor 2011-ben nálunk 143,52-re növekedett ez az arány, míg szomszédjainknál csupán 117,68-ra.

A két ország közötti kapcsolat fontosságát mutatja az is, hogy 2007 és 2011 között 841.421.000 euróval nőtt a Magyarországról Ausztriába exportált termékek értéke.

Nemcsak az ipari termékek exportjának aránya nő, hanem az osztrák munkaerőpiac vonzó hatása is erőteljesen érvényesül a nyugat-magyar megyékben. Az utóbbi években (több tényező összetett hatására) azon magyar fiatalok száma is egyre nő, akik alsó-középső, illetve felsőfokú tanulmányaikat Ausztria iskoláiban végzik.

5.1 A HATÁR MENTI TÁRSADALMI KAPCSOLATOK LEGFONTOSABB SZEREPLŐI: A BURGENLANDBAN TANULÓ MAGYAR ÁLLAMPOLGÁRSÁGÚ DIÁKOK

5.1.1 ÁLTALÁBAN A KELET-AUSZTRIÁBAN TANULÓ MAGYAROKRÓL

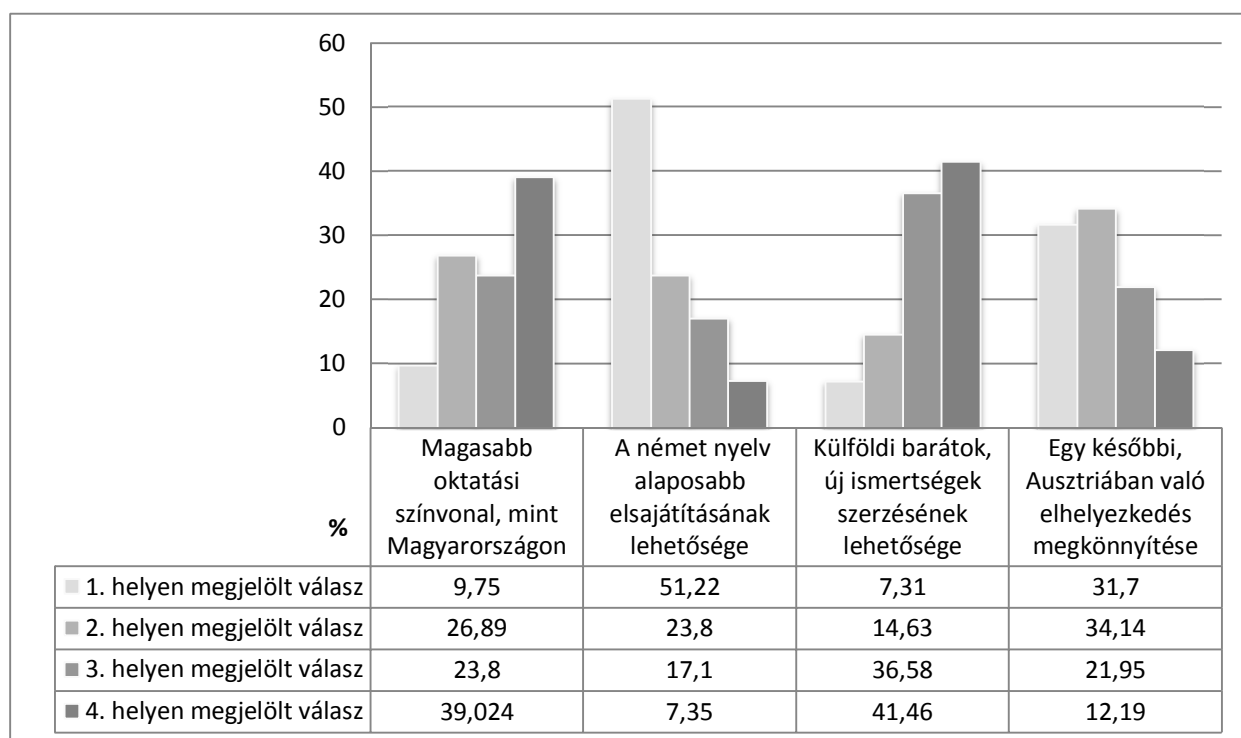
Az integrálódó határtérség társadalmi kapcsolatainak összefonódásának legszembetűnőbb képviselői azok a magyar állampolgárságú tanulók és hallgatók, akik tanulmányaik színhelyéül a szomszédos Ausztriát választják. Azok a tanulók, akik Burgenland tartomány iskoláiba járnak, az esetek nagytöbbségében naponta, vonattal ingázva teszik meg az utat az oktatási intézmény és a lakóhely között. Munkám első felében azt vizsgáltam, hogy miért választják ezek a tanulók Ausztriát, milyen lehetőségeik vannak és hogyan fogadják őket a szomszédos ország fiataljai. A kutatás szempontjából fontos, hogy megismerkedjünk azokkal a magyar fiatalokkal is, akik közvetlen kapcsolatban állnak az osztrákokkal, s mint egy hidat képeznek a két társadalom között. Így a vizsgálat alapot szolgáltat arra is, hogy különbségeket véljünk felfedezni azon magyarországi fiatalok között, akik Ausztriában tanulnak, akik Magyarországon német tagozatos iskolába járnak és azok között, akik Magyarországon hagyományos oktatási intézménybe járnak.

5.1.2 AZ AUSZTRIAI TANULÁS MOTIVÁCIÓI

Az egyik legfontosabb kérdéskör az Ausztriában tanulni szándékozó fiatalok motivációját fejtegeti. A motiváció erős, hiszen egy jól csengő ausztriai iskola papírjaival nemcsak Magyarországon, de a nyugati országokban könnyebb elhelyezkedni, főleg ha az illető valamilyen szakmát tanul a határon túl. A folyékony német nyelvtudás is piacképesebbé teszi ezeket a fiatalokat. A kérdőív a külföldi tanulás okait, motivációit firtató kérdése érdekes eredményeket hozott. A válaszadóknak a négy, előre megadott okot, motivációt kellett rangsorolniuk az szerint, hogy milyen mértékben játszott szerepet az adott szempont a burgenlandi tanulmányok megkezdésében. Nem meglepő

módon, a megkérdezettek 51%-a jelölte meg első helyen a német nyelv alaposabb elsajátításának lehetőségét. Ez a kérdés a későbbiekben még sokszor előjön, hiszen a német anyanyelvi környezetben eltöltött sok időnek köszönhetően az idegen nyelv tanulás szinte gyerekjáték. Ez adhat erőt és kitartást azoknak a fiataloknak, akik tanulmányaik helyszínéül Burgenlandot választják, hiszen ne felejtjük el, nem egyszerű egy idegen országban ilyen fiatalon helyt állni. A német és esetleg más nyelvek elsajátítása nagy kincset ad a gyerekek kezébe, ami pénzben szinte nem mérhető. (Viszont fontosnak tartom megjegyezni, hogy a burgenlandi településeken tanuló diákok jellemzően a német nyelvnek nem a sztenderd, a német nyelvterület államaiban hivatalosan elfogadott és lejegyzett nyelvi változatát (Standardhochdeutsch) beszélik és tanulják meg, hanem egy sajátos, Észak-Burgenlandi variánst, melynek szókincse és kiejtése még településenként is eltérő lehet.) A német nyelvi környezet és a német nyelv megtanulása elég nagy motiváció ahhoz, hogy a magyar fiatalok ha egy időre is, de Burgenlandban tanuljanak. Összesítve a második helyre került az „egy későbbi, Ausztriában való elhelyezkedés lehetőségének megkönnyítése” opció. Igaz, ezt már nem egyértelműen választották a válaszadók a második helyre. A fiatalok 34,14%-a úgy gondolja, ez volt a második legerősebb érv az ausztriai tanulmányok megkezdésében. 26,89%-uk szerint a magyarországinál magasabb oktatási színvonal játszott még erős szerepet a választásnál.

Az oktatási színvonal kérdése osztotta meg legjobban a válaszadók véleményét. 39%-uk szerint ez volt a legkisebb oka, hogy Burgenlandban folytatták tanulmányaikat. Valószínűleg a színvonal kérdéséhez nagymértékben hozzájárul a diákok korábbi tapasztalata, esetleges tévhite az osztrák iskolarendszerre vonatkozóan. Viszont így láthatjuk, hogy mindent összevetve az osztrák iskolák feltételezett jobb színvonala csak a negyedik helyen végzett, legkevésbé motiválta a diákokat. Ez viszont ellentmondásban áll a kérdőív egy további pontjára adott válaszokkal. Amikor arról kérdeztem a diákokat, hogy milyen előnyei vannak annak, hogy ők Burgenlandban tanulnak, az egyik legerősebb érvük az volt, hogy az oktatás és az infrastruktúra színvonala magasabb, mint Magyarországon. „A külföldi barátok, új ismeretségek szerzésének lehetősége” harmadik pozíciót szerezte meg a válaszok alapján. Érthető, hogy ez motiválta legkevésbé a fiatalokat, bár tapasztalatom szerint később óriási kincsnek és előnynek tartják, hogy megismerhetnek más kultúrájú, nyelvű embereket (nemcsak németeket), amivel látásmódjuk szélesedik (3. ábra).

3. ábra. Az ausztriai tanulás motivációi

5.1.3 A BURGENLANDI TANULÁSBÓL SZÁRMAZÓ ELŐNYÖK ÉS HÁTRÁNYOK A MEGKÉRDEZETT DIÁKOK SZERINT

Az Ausztriában tanuló diákok és hallgatók által kitöltött kérdőívnek a két, legérdekesebbnek bizonyult kérdése a következő volt: „Mit gondolsz, milyen előnyeid származnak abból, hogy Ausztriában tanulsz?” , „Mit gondolsz, milyen hátrányaid származnak abból, hogy Ausztriában tanulsz?”. A válaszadók itt saját véleményüket írhatták le, amiből érdekes eredmények születtek (4. ábra). Az előnyökre vonatkozó kérdésre kapott válaszokat négy fő csoportba sorolhatjuk. A legerősebbnek bizonyuló érv, melyet 33-szor említettek, az a német nyelv alapos, majd hogyanem anyanyelvi szintű elsajátításának a lehetősége. Az alapfokú oktatási intézményekbe lépő fiatalok nyelvi kompetenciái nem kielégítőek, márpedig az oktatás nyelve a német. Ezt megszüntetendő, rendszeres nyelvtudást fejlesztő óráknak, valamint az anyanyelvi környezetnek köszönhetően a gyerekek német nyelvtudása viszonylag hamar, egy fél év elteltével már jónak mondható. Kivételt képeznek azonban azok az esetek, amikor a magyar tanulók csoportosan jelentkeznek át osztrák intézménybe. Ilyenkor nyelvi

fejlődésük lassabb. A német nyelven kívül kötelezően megismerkednek az angol, valamint második nyelvként a francia, illetve magyar, mint idegen nyelvekkel. A megkérdezettek szerint az osztrák iskolákban a nyelvoktatás minősége és eredményessége magasabb, mint a hazai iskolákban. További meggyőző érv, illetve cél a lehetőség egy osztrák, illetve más nyugati országban betöltendő állásra. A válaszadók 27-szer említették ezt a lehetőséget. Reményeik szerint fizetésük kiemelkedő lesz és sokkal több lehetőségük lesz elhelyezkedni az osztrák munkaerőpiacon. A válaszadók 88%-a jövőjét, beleértve a további tanulmányokat, majd az azt követő munkát, Ausztriában képzei el. Ezzel szorosan összefügg a harmadik érv is, miszerint az osztrák iskolai végzettség Ausztriában és egy harmadik, nyugati országban sokkal többet ér, sokkal szívesebben elfogadják, mint például a magyar intézmények által kiadott papírokat. A tanulók ezt a választ 12 alkalommal adták. Véleményük szerint az osztrák iskolákban a *„magyar oktatásnál sokkal kedvezőbb az oktatási szisztéma”*, valamint rugalmasabb a tanítás rendszere. Ezek a megállapítások ellentétben állnak a magyarországi iskolák vezetőinek véleményével, amit később még részletesen tárgyalok. A negyedik, általuk felhozott előny szerint mindenképpen profitálhatnak a későbbiekben az ausztriai tanulásból, hiszen így szélesedik a látókörük, kapcsolatokat építhetnek. Megismernek más kultúrát is, mely egy nyitottságot ad az embernek.

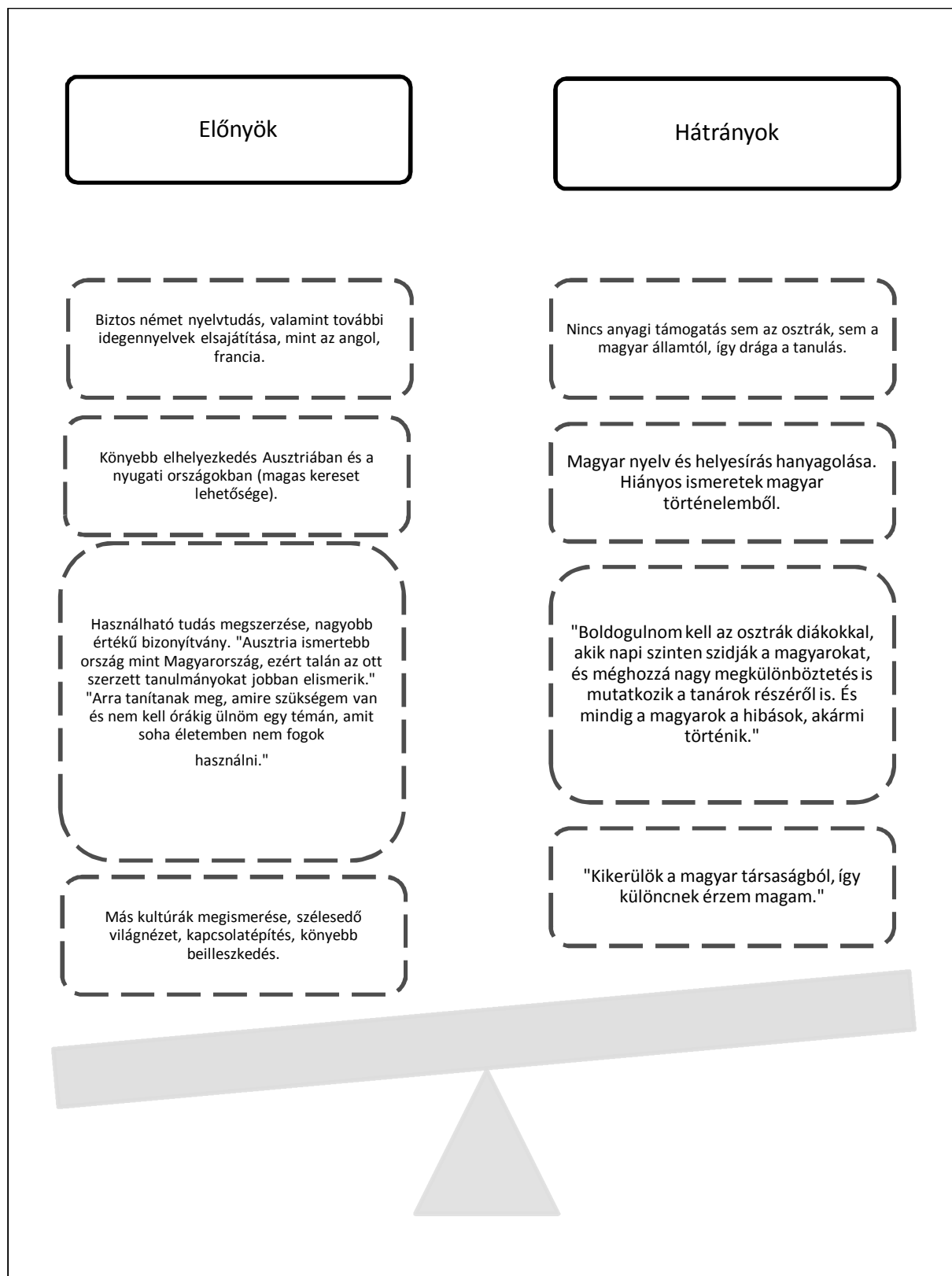
Ám a külföldi tanulásnak a megkérdezettek egy része szerint is, nemcsak előnyei, hanem bizony hátrányai is vannak annak ellenére is, hogy 12 fiatal szerint egyáltalán nem származik a burgenlandi tanulásból hátránya. A többiek szerint a legerősebbnek bizonyuló hátrány a pénz kérdése. Ezek a hallgatók, illetve tanulók nem kapnak semmiféle pénzbeli támogatást sem a magyar, sem pedig az osztrák államtól. A magyar támogatások (pl. a Bursa Hungarica önkormányzati ösztöndíj) feltétele a magyarországi oktatási intézmény látogatása, az osztrák támogatás feltétele pedig az ausztriai állandó vagy ideiglenes lakcímmel való rendelkezés. Ezek a feltételek általában nem teljesülnek, így a családok beszámolója szerint is a külföldi taníttatás költségesebb. A társadalombiztosítást is maguknak kell fizetni, ugyanis azt sem az osztrák sem a magyar állam nem finanszírozza. Az önerőből, az Unió egy más tagországában tanulmányokat folytató egyének az adott országban kötelesek járulékot fizetni, így az adott országban rendelkeznek egészségbiztosítással is. A külföldi biztosításuk alapján lehetőségük van az EU-kártya kiváltására, amellyel Magyarországon is igénybe vehetik valamennyi, orvosilag indokoltnak tekinthető egészségügyi ellátást. (A sürgős és szükséges ellátások

egyébként EU-kártya nélkül is mindenkinek járnak.) A fentiekből következően a külföldön tanuló diákok a tanulmányaik idejére nem kötelesek a Magyarországon bevezetett 9 százalékos egészségügyi szolgáltatási járulékot megfizetni, a külföldi tartózkodás tényéről azonban az illetékes hatóságokat tájékoztatni kell.

Éppen ezért – annak ellenére, hogy az oktatás elvileg ingyenes az alapfokú oktatástól a felsőfokú oktatásig – csak a jobb módú családok előtt nyitott a burgenlandi taníttatás lehetősége a rejtett költségek és a pénzbeli támogatások hiánya miatt. Ez főleg a felsőfokú, főiskolai tanulmányaikat folytató magyar fiatalokat érinti a legjobban. A következő kérdéses pont, amiből hátránya származhat a magyar fiataloknak, az a diákigazolvány kérdése. Előfordult olyan eset is, hogy a tanuló Ausztriában – törvényellenesen – nem kapott osztrák igazolványt. Hátránya az osztrák diákigazolványnak, hogy Magyarországon azt nem fogadják el, így ha az illető itthon tömegközlekedési eszközökkel kívánna utazni, azt csak teljes árú jegy megvételével teheti. Ugyanakkor Nemzeti Erőforrás Minisztérium Ügyfélszolgálati Osztályán lehetőség van külföldön tanuló magyar állampolgárok számára magyar diákigazolvány igénylésére, amiről csak nagyon keveseknek van tudomásuk. A következő említett hátrány a magyar nyelv elhanyagolásából adódik. Mivel kötelezően nem tanulnak ezek a gyerekek magyar irodalmat, helyesírást, valamint egész nap idegen környezetben tartózkodnak, magyar nyelvű kifejezési készségük csorbát szenvedhet. Van, aki úgy érzi, „sokszor rossz érzés, hogy az ember nem beszélhet a saját anyanyelvén, 39 hanem mindent egy idegen nyelven kell kifejeznie”. Ezen kívül hiányos ismereteik vannak az elvileg iskolában megtanulandó magyar kulturális ismeretekből, mint például magyar irodalomból, történelemből és egyéb, honismereti és zenei tárgyakból. Természetesen ezeken a hiányosságokon a családon belüli ismeretátadás sokat segíthet. A család segíthet még az identitás megtartásában, ami a különböző tanulmányok szerint is nagy probléma.

A magyar társadalomból való részleges kikerülés is hátrány, hiszen itthoni kapcsolataik barátaikkal nehezebben tartható, mintha magyarországi intézménybe járnának. Annak ellenére, hogy a válaszadók 92,6%-a tartja a kapcsolatot a korábban megismert magyar fiatalokkal, feltűnik a válaszok között jó néhány ellentétes válasz is: úgy érzik, kiszakadnak a magyar közösségből, különcnek tartják őket. Néha szembesülnek negatív kritikákkal is, mert „elhagyták” az országot. Ennek ellenére többek jobban kedvelik a magyar társaságukat, úgy gondolják, nem olyan jó a légkör az osztrák iskolákban.

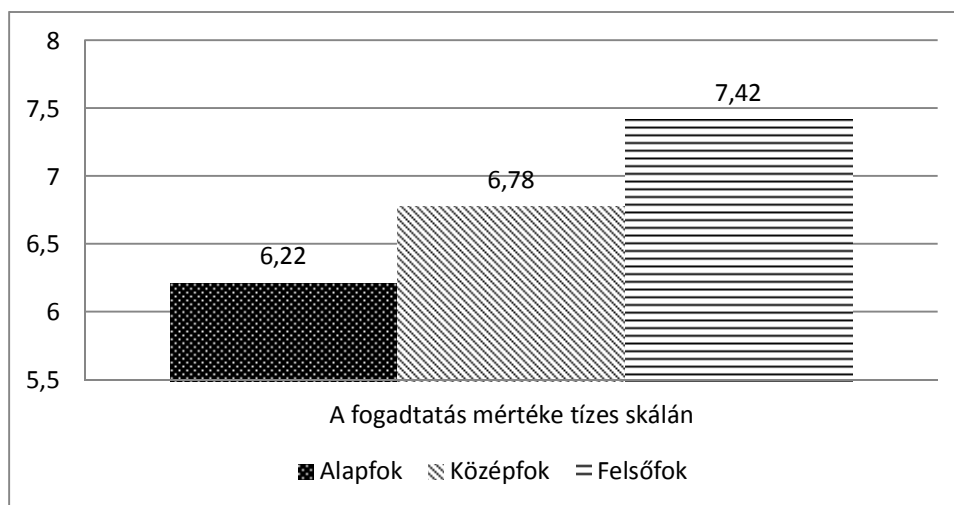
Találkoztam egyértelműen rossz véleménnyel is, melyet a 4. ábrán idéztem is: "Boldogulnom kell az osztrák diákokkal, akik napi szinten szidják a magyarokat, és még hozzá nagy megkülönböztetés is mutatkozik a tanárok részéről is. És mindig a magyarok a hibások, akármi történik". A 4. ábrán felvázolt képzeletbeli mérleg mindkét oldalán négy-négy érv található az objektivitás érdekében a kérdőívekből származó információk alapján. Ennek ellenére a mérleg mégis jobbra, az előnyök fele dől, mert a válaszadóktól kapott információk, valamint a beszélgetések alapján úgy érzem, a számos hátrány ellenére is nagyobb súllyal számítanak a jelenlegi és esetleges későbbi előnyök azok számára, akik az osztrák oktatási intézményeket választották tanulmányaik színhelyéül.

4. ábra. A burgenlandi tanulás előnyei és hátrányai a diákok, hallgatók szerint

5.1.4 A MAGYAR DIÁKOK FOGADTATÁSA BURGENLANDBAN

A magyarok fogadtatását felmérő kérdés a következő eredményt hozta: tízes skálán, ahol az 1 jelenti a rossz fogadtatást és a 10 a jó fogadtatást, a válaszadásokból származó átlag 7,1 lett, ami jónak mondható. Korosztályonkénti bontás szerint az alapfokú oktatási intézményekben a legrosszabb ez a szám, amely egy súlyozott átlag: 6,22. A középfokú intézményekben 6,78; a főiskolákon pedig átlag feletti, 7,42 (5. ábra). A számok ezen alakulása véleményem szerint a fiatalok életkori sajátosságaival magyarázható, hogy az egyén, fejlődése során, azaz a szocializációja során egyre több tapasztalatot szerez az őt körülvevő világból, így benne az idő teltével az elfogadás mértéke más dolgok iránt nő. Az előítéletek nyilván a közös élmények, a minél több együtt töltött idő hatására csökkenhetnek a megfelelő szülői, pedagógusi attitűdök mellett (SÉRA L. 2001.). Fogadjuk el, hogy ebben az esetben is így történt, viszont a valóságban soha sincsenek ilyen letisztult helyzetek a csoportdinamika miatt, azon kívül az érzelmi választásokat nagyban befolyásolják a megkérdezettek aktuális érzései.

5. ábra. A magyar diákok, hallgatók fogadtatásának mértéke az osztrák intézményekben

Az integrálódó határtérség nemcsak elméleti fogalom. Az ott élő emberek mindennapjait is érinti. Számos életutat találunk, akik saját maguk is részesei a társadalmi integrációnak: az elkövetkezendőkben az olvasó egy fiatalemberrel készült interjút olvashat, ami egy kis bepillantást adhat azon személyek életébe, akik nemcsak osztrák iskolába járt, hanem további számításait is az osztrák munkaerőpiacon találta meg.

5.1.5 AZ INTEGRÁLÓDÓ HATÁRTÉRSÉG EGY ÉRINTETT SZEMSZÖGÉBŐL: INTERJÚ SASS GERGELLYEL, AKI FIATAL KORÁTÓL KEZDVE AZ OSZTRÁK-MAGYAR KAPCSOLATOK RÉSZESE

Krisztián: Mely ausztriai oktatási intézményekben tanultál?

Gergő: *Hauptschule Pamhagen, HAK Frauenkirchen*

K. Mit gondolsz, milyen előnyeid/hátrányaid származnak/tak ebből?

G. *A gyermekként megszerzett nyelvtudás a legfontosabb tényező. Úgy gondolom kizárólag gyerekként lehet megtanulni egy nyelvet anyanyelvi szinten, úgy hogy az osztrákok nem veszik észre, hogy nem német az anyanyelved. Hátrányként a baráti társaságtól való elszakadást tudom csak megemlíteni, illetve azt, hogy az első néhány hónapban sok nehézséggel kellett szembesülnöm, ami viszont csak erősebbé tett.*

K. Ausztriai végzettséggel könnyebben tudtál elhelyezkedni az osztrák munkaerőpiacon?

G. *Természetesen, de az anyanyelvi megszólalás a legfontosabb.*

K. Jelenleg milyen jellegű munkakörben tevékenykedsz Ausztriában?

G. *Jelenleg egy pénzügyi vállalatnál dolgozom.*

K. Szerinted milyenek az esélyek magyarországi végzettséggel Ausztriában?

G. *Úgy gondolom, hogy el kell még tennie néhány évnek ahhoz, hogy a magyarországi végzettséget, különösképpen a felsőoktatási végzettséget egyenértékűnek ismerjék el.*

K. Egyenrangú félként tekintenek rád az osztrákok? Korábban is így volt?

G. *Igen, mivel anyanyelvi szinten beszélek, ezért nem tudják, hogy magyar vagyok. Miután elmondom, azután pedig már ez nem lényeges kérdés, mert az első benyomás a fontos.*

K. Milyen mélységben jelent meg az életedben Ausztria? (ottani bevásárlás, szórakozás, barátok, kultúra, gazdasági-politikai események nyomon követése stb...)

G. *A mindennapjaim szerves része.*

K. Nehéz a magyar identitást megtartani? Létezik-e az „elosztrákosodás” folyamata?

G. *Sok sznob van, akik Ausztriában helyezkednek el, és utána már csak az „osztrák dolgok” a jók nekik. Én nem így gondolom, fontos, hogy az ember tudja honnan jött és azt is, hogy hova tart.*

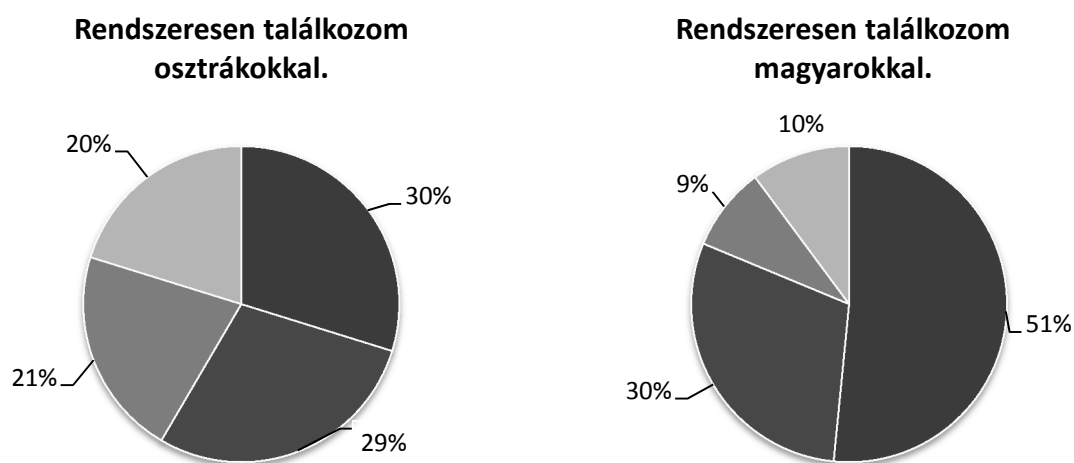
K. Mit gondolsz, előítéletes a két nemzet egymással?

G. *Egyre kevésbé, a határrégió közös múltja is ezt támasztja alá.*

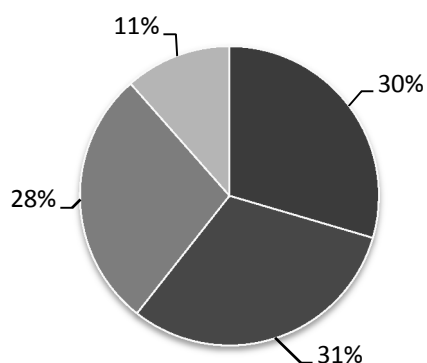
5.2 TÁRSADALMI KAPCSOLATOK A MAGYARORSZÁGON TANULÓ MAGYAR FIATALOK ÉS AZ OSZTRÁKOK ASPEKTUSÁBÓL

5.2.1 A MEGKÉRDEZETTEK ÁLTALÁNOS ISMERETEI A SZOMSZÉD ORSZÁGRÓL, NÉPRŐL

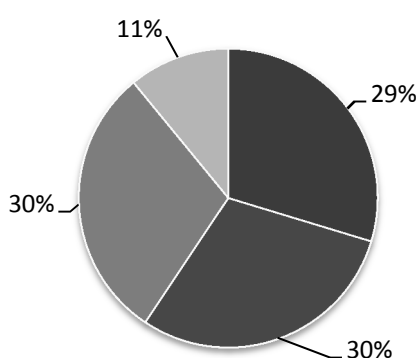
A felmérés során fény derült arra, hogy mennyire ismerik a szomszéd országot a határ két oldalán élő fiatalok, milyen intenzitású a kapcsolat a szomszéd állam produktumaival, termékeivel, lakóival? A kérdések túlnyomó többségének elemzésekor kiderült, hogy a két nemzet tagjai eltérő ismeretekkel és viszonyrendszerrel rendelkeznek egymásról. A magyarok 41%-a adott pozitív választ arra a kérdésre, mely a személyes kontaktusok meglétére kérdez rá. Az osztrák válaszadók 19%-a állítja, hogy igen, ill. inkább igen, találkozik személyesen magyarokkal, tehát az elsődleges információforrás eltérő a két mintán. A személyes találkozások mellett mindkét mintán erős a média szerepe, ugyanis mindkét országban a nyomtatott és az elektronikus média eszközeinek segítségével juthatnak másodlagos információkhoz az alanyok a szomszéd népet illetően. További másodlagos információ lehet az ismerősök, családtagok elbeszélése. Erre a kérdésre a magyar minta 54 %-a adott pozitív választ, míg az osztrák mintán ezen válaszadók aránya jóval csekélyebb. Ezt az eredményt az Ausztriában dolgozó óriási számú vendégmunkások arányával magyarázom, akik természetesen hazamenvén megosztják tapasztalataikat környezetükkel (6. ábra).

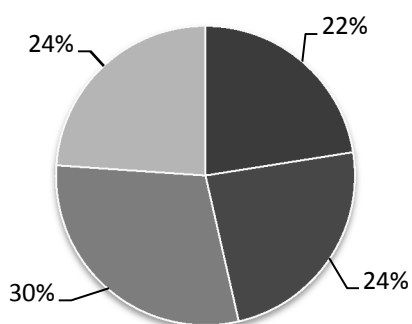
A médiából (internetről, újságokból, televízióból) hallok legtöbbet osztrákokról.

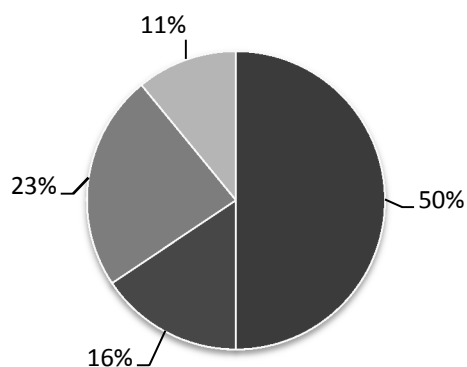
A médiából (internetről, újságokból, televízióból) hallok legtöbbet magyarokról.

Ismerőseim elbeszéléseiből, személyes kapcsolatokból tudok legtöbbet osztrákokról.

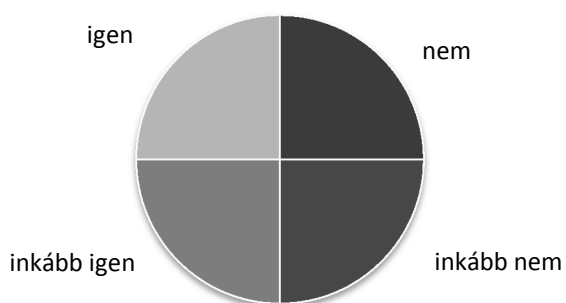

Ismerőseim elbeszéléseiből, személyes kapcsolatokból tudok legtöbbet magyarokról.

6. ábra. Információforrás a szomszédokról⁵

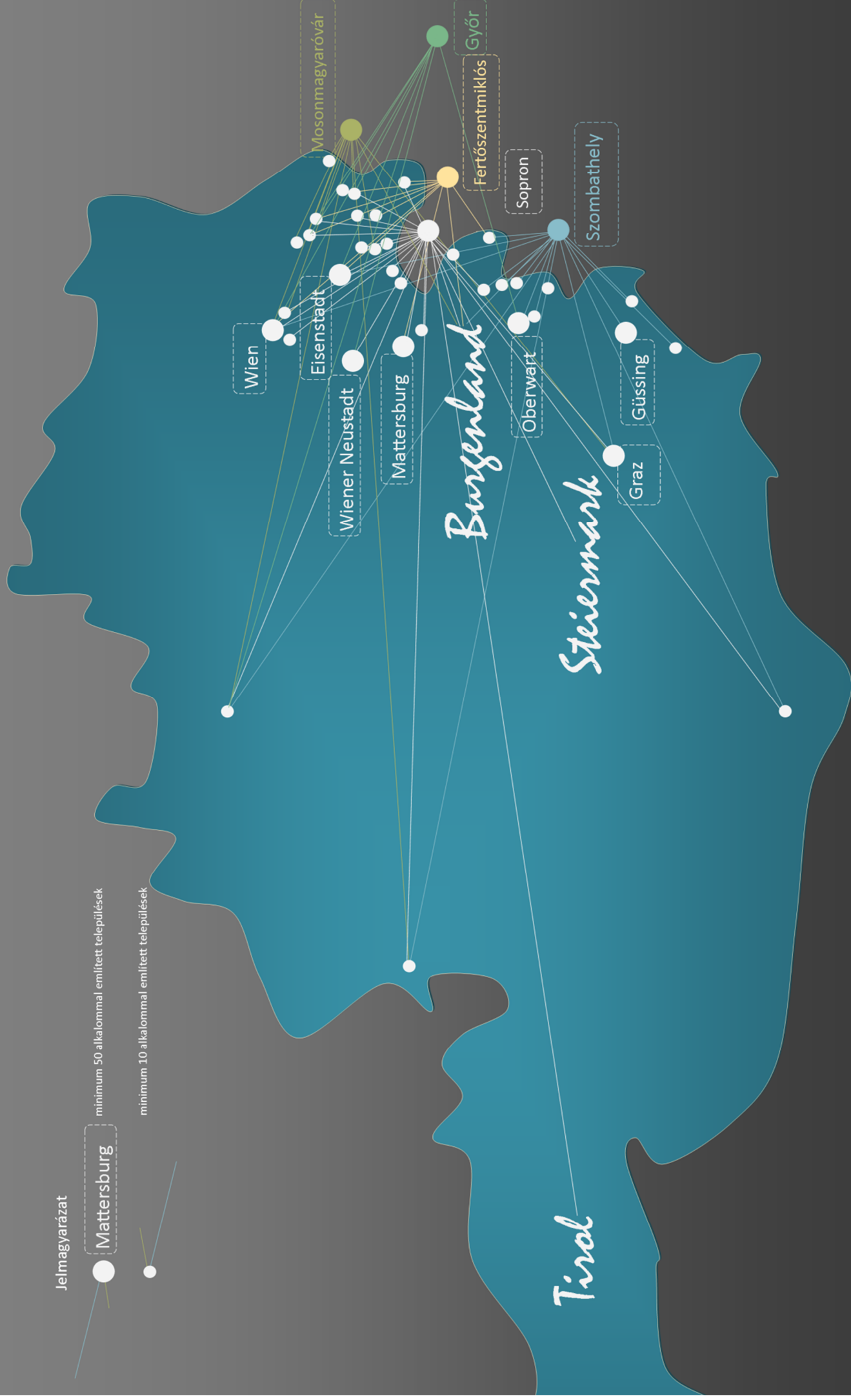
⁵ A dolgozatban szereplő kördiagramok egységes jelmagyarázata a szóban forgó kérdésekre adott válaszok megoszlása alapján. Értelmszerűen, minden esetben BAL oldalon található a MAGYAR minta eredményeit prezentáló ábra, JOBB oldalra került pedig az OSZTRÁK minta eredményeit szemléltető diagram.

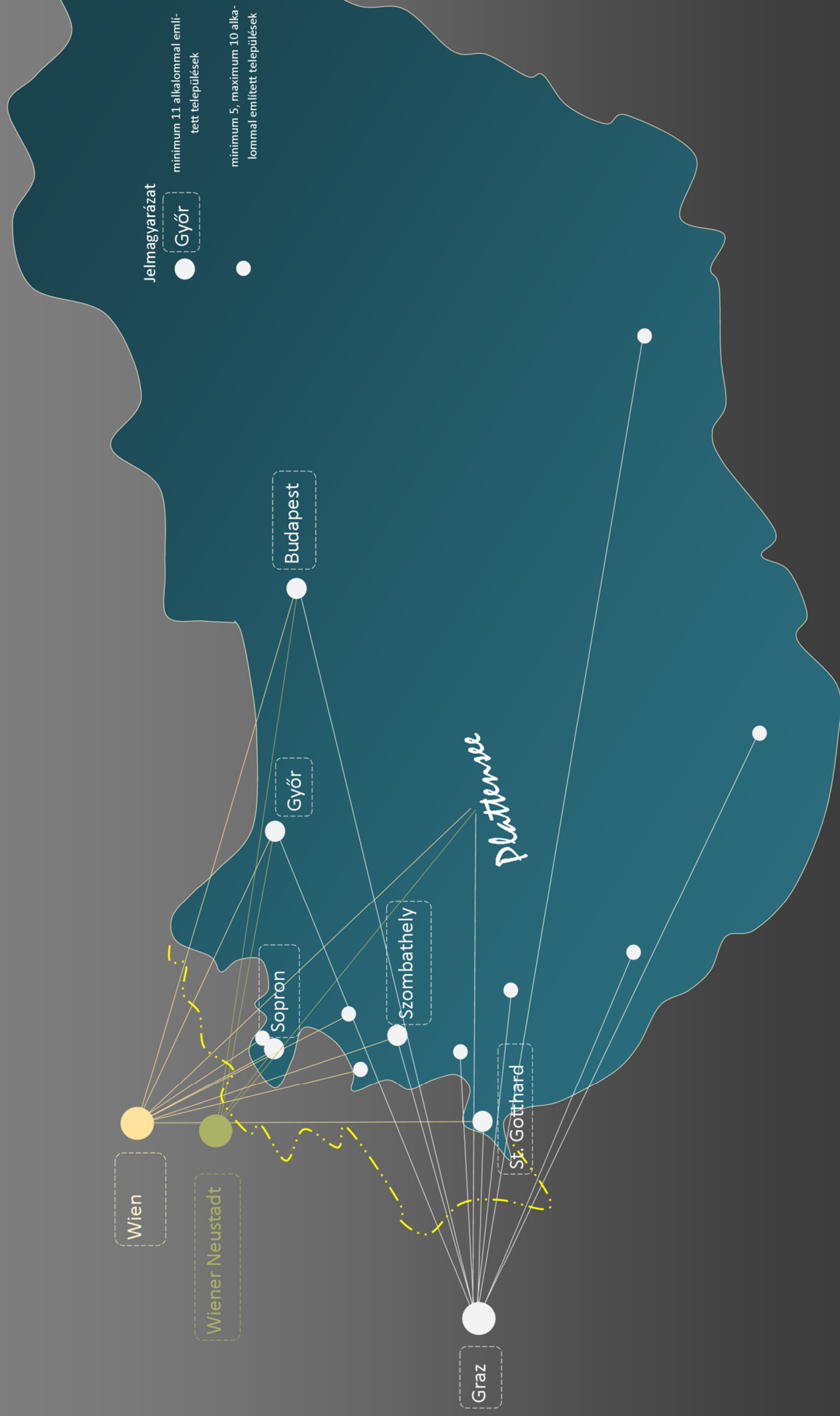
A kérdőív nyitott kérdésekkel is felmérte a két nép egymásról megismert tények összességét. Geográfiai szempontból rendkívül érdekes a határ menti területek kapcsolathálózatát megjelenítő két ábra, mely 3337 (magyar minta)+172 (osztrák minta) településnév megnevezésével készült (7.1 ábra; 7.2 ábra). A magyar minta adatainak felhasználásával készült térképen jól kiolvasható, hogy a megkérdezettek helyismerete Ausztriában a határtól számított 60 kilométeres körzeten belül jó. Az ábráról jól kitűnnek a határ menti falvak, a határtól számított első kis- és középvárosok vonala, valamint a két osztrák nagyváros, Wien és Graz. A magyar felmérés Győr, Sopron, Mosonmagyaróvár, Szombathely és Fertőszentmiklós településeken tanuló diákok részvételével készült. Ezen települések átlagos távolsága az osztrák határtól közúton 31,1 km (Győr nélkül 12,7 km). Természetesen nem volt lehetőség minden említett települést az ábrán elhelyezni, így a generalizálás elve lépett életbe. Csak azok a települések kerültek fel, melyek minimum 10 alkalommal meg lettek említve, így egy összekötő vonal minimum tíz említést jelöl. A differencia az említések száma között természetesen óriási. A legtöbbször említett település Wien (517 + Bécs néven 296 alkalommal), Eisenstadt (220 + Kismarton néven 16 alkalommal), Graz (116), Oberwart (112) és Mattersburg (56). 36 alkalommal neveztek meg az alanyok tartományokat.

Az osztrák felmérés a minta nagyságából adódóan szerényebb eredményeket hozott, de a várt tendenciák kirajzolódnak rajta: az osztrákok helyismerete a nyugat-magyarországi határvidék, a Balaton és Budapest alkotta háromszögre terjed ki, azon túl igencsak gyér. Az ábrán barna vonallal Burgenland tartomány határait jelöltem, mely az osztrák mintából teljesen hiányzik. Valószínűleg a magyarok ausztriai helyismeretét megjelenítendő ábrához hasonló kapcsolatrendszer láthatnánk ebben az esetben is, ha nem hiányoznának ezek a kulcsfontosságú adatok.

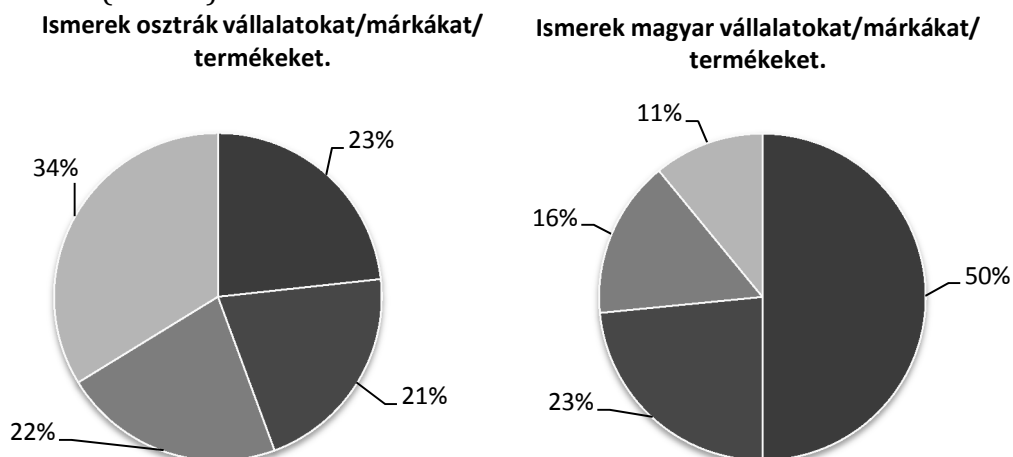
AZ ÉSZAKNYUGAT-MAGYARORSZÁGI FIATALOK HELYSIMERETE AUSZTRIÁBAN

A KELET-AUSZTRIAI FIATALOK HELYSZERETE MAGYARORSZÁGON

Érdekes eredményeket hozott az a kérdés is, amely a magyarok Ausztria termékeire, produktumaira vonatkozó ismeretét vizsgálta. A magyar minta válaszadóinak többsége (56%) ismer osztrák vállalatokat, termékeket, produktumokat. Ezzel szemben az osztrák mintán a válaszadók csak 27%-a nyilatkozott úgy, hogy ismertek számára a magyar termékek (8. ábra).

8. ábra. Mennyire ismerik egymás gazdasági produktumait a felmérésben részt vevők?

A 9. ábra a 773 fős magyar minta felhasználásával készült. Az osztrák párja adathiány miatt nem készült el. A megkérdezettek összesen 452 kifejezést említettek, melyek cégekre, márkákra, termékekre vonatkoznak. „Osztrák” kifejezés alatt az osztrák többségi tulajdonosi körrel rendelkező, illetve ausztriai alapítású gazdasági szereplőket, jellemzően Ausztriában előállított termékeket, osztrák frekvenciáról sugárzó médiumokat, valamint minden egyéb, hagyományosan „osztráknak” tekintett produktumot értek. A kifejezések betűmérete az említések gyakoriságát szimbolizálja.

Az integrált határtérség lakossági dimenziójának megfelelően az említett kifejezések legtöbbször a bevásárló turizmus tárgyköréből kerülnek ki. Így átlagon felüli az ausztriai üzletláncok (Merkur, Billa, Zielpunkt, Möbelix, XXXLutz, BIPA), valamint a hozzájuk kapcsolódó termékek (Clever, Weißer Riese) említése. Második csoportba azokat a szolgáltatókat sorolom, melyek lefedettsége Magyarország határ menti területein kiváló, aminek köszönhetően a magyar emberek fülének is ismerősen csenghetnek a következő nevek: KRONEHIT, ORF, Mobilkom A1. Harmadik csoportba azokat a termékeket sorolhatók, melyek Magyarországon is jelen vannak, a magyar polgárok számára is elérhetőek (Raiffeisen, Milka, Strabag, Red Bull...), ám jellemző, hogy a megkérdezettek sok „németes csengésű” terméket is osztráknak véltek (Kärcher, Lidl, Rauch).

A MEGKÉRDEZETT MAGYAR FIATALOK ÁLTAL ISMERT OSZTRÁK, ILLETVE OSZTRÁKNAK GONDOLT TERMÉKEK, MÁRKÁK, CÉGEK. MÓDOS KRISZTIÁN 2012.
 VON UNGARISCHEN JUGENDLICHEN BEKANNTEN ÖSTERREICHISCHEN, BZW. VERMEINTLICHE ÖSTERREICHISCHEN PRODUKTEN, MARKEN, FIRMEN.

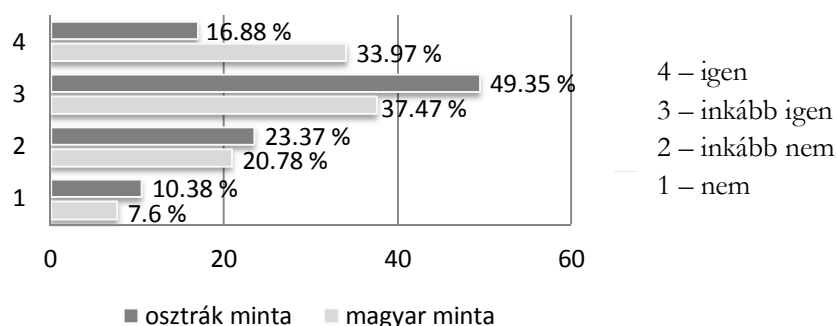
9. ábra

typisch österreichisch?

5.2.2 A MEGKÉRDEZETTEK EGYMÁS IRÁNTI ATTITÚDJEI

A határokon átnyúló gazdasági kooperációk alapja lehet, hogy a két fél mennyire elfogadó egymás iránt, mennyire hajlandó a közös együttműködésre. Ezen együttműködéseknek kiváló alapot szolgáltatathat az, ha a két félnek vannak hasonló tulajdonságai, közös háttere, közös érdekei. Felmérésben arra is kíváncsi voltam, hogy a határtérségben megkérdezett fiatalok mennyire tartják magukat egymáshoz hasonlóknak (10. ábra). A felmérés eredményei szerint a magyar fiatalok nagyjából egyenlő arányban adtak „igen” és „inkább igen” választ, az osztrák mintán sokkal mértékadóbb a „inkább igen” válasz, de mindenképpen a pozitív irányba billen a mérleg nyelve mindkét minta esetében. Az osztrák és magyar tanulók, hallgatók által felsorolt közös tulajdonságok kiterjednek ismereteik minden területére. Jellemzően az osztrákok voltak azok, akik a minta kisebb mérete ellenére több hasonlóságot tudtak felsorolni. Ezek között találunk a múltra (Osztrák-Magyar Monarchia), jelenre és a jövőre (hosszú távú perspektívák) vonatkozó megállapításokat is.

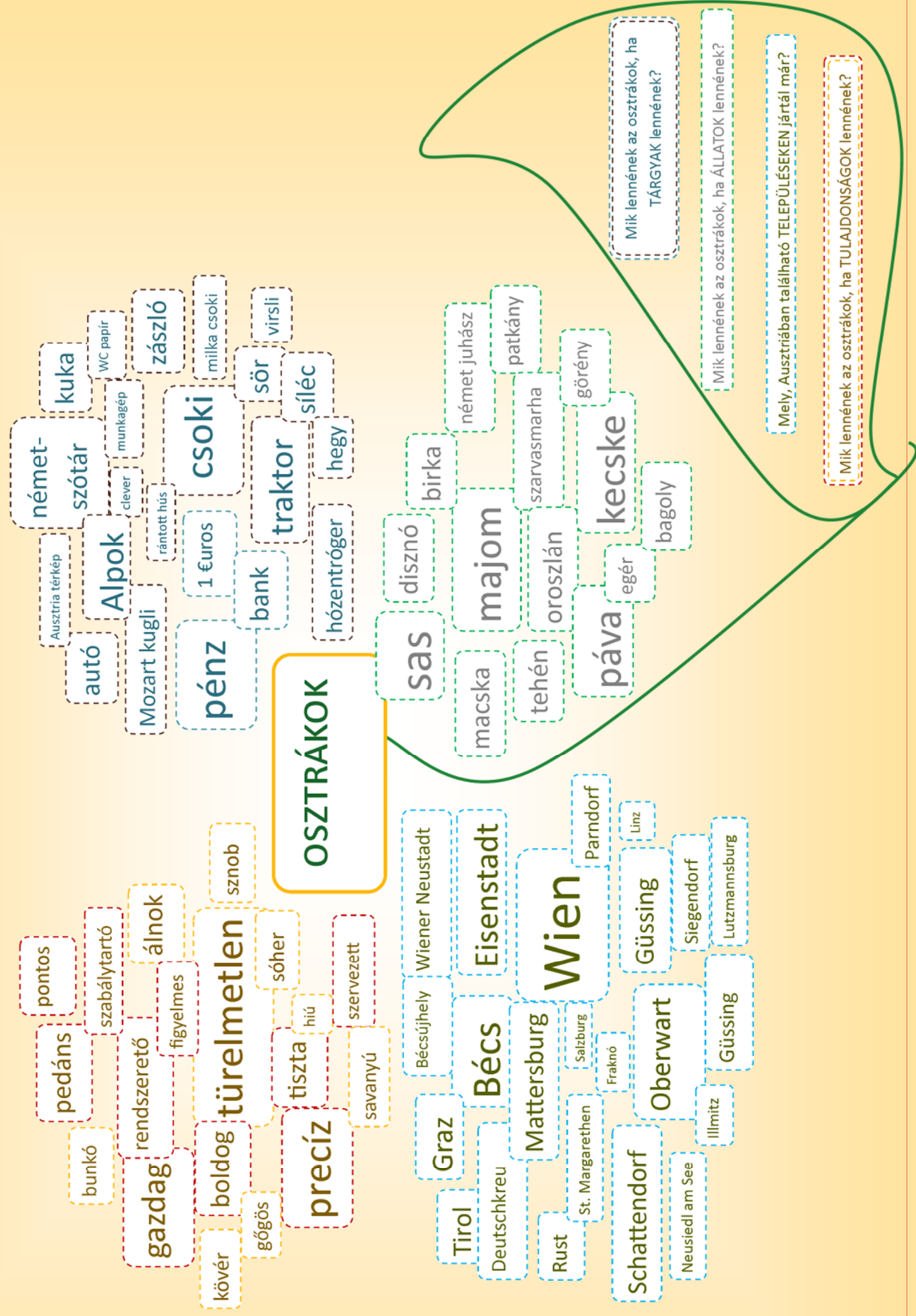
10. ábra. Hasonlóságok Ausztria és Magyarország között az osztrákok és magyarok között

Az attitűd egymáshoz való viszonyulást, szellemi beállítottságot jelent (SÉRA, 2002.). Az osztrák és a magyar fiatalok egymáshoz való viszonyulását, egymásról kialakított képét azért fontos vizsgálni, mert a jövőbeli társadalmi és gazdasági kooperációk alapját is jelenthetik az egymásról kialakított vélemények pozitív vagy negatív hatása. A bennünk másokról meglévő képet sok minden befolyásolhat: a minket érő közvetlen és közvetett hatások intenzitásától függően. Minden ember előítéletes, kérdés, hogy ezeket az előítéleteket hogyan használjuk fel. Sokszor tudat alatt alkotunk egy képet másokról, ami nem feltétlenül tör felszínre. A magyar és az osztrák fiatalok egymásról alkotott tudatalatti képét hoztam felszínre egy metafora-elemzés segítségével. Az alanyoknak egy mondatot kellett befejezniük az előre megadott kritériumok alapján: ez szerint a szomszéd ország lakóit állatokhoz, tulajdonságokhoz, valamint tárgyakhoz kellett hasonlítaniuk (11.1 ábra; 11.2 ábra). Azt a kifejezést kellett leírniuk, ami legelsőre az eszükbe jutott, amire az legelőször asszociáltak a szomszéd népről. Az asszociáció előhívásában természetesen nagy szerepe van meglévő helyes vagy helytelen ismereteknek, nem véletlenül foglalkozott a dolgozat előző fejezete a szomszéd országra vonatkozó ismeretek meglétével. Az asszociációk elemzésével lehetőség nyílik az egymásra vonatkozó sztereotípiák feltárására. Ehhez a nyelvészet eredményeit is fel kell használnunk. A szóalak (lexéma) több jelentéssel is bírhat. Az elsődleges jelentését denotatív jelentésnek hívjuk, mely viszonylag független a szövegkörnyezettől, ill. az egyén mindenkorai érzelmi állapotától. A lexéma jelentése bővíthet ún. konnotatív jelentéssel többnyire a szövegkörnyezet hatására, ezért ezt a jelentést kontextuális jelentésnek is nevezzük. Például a páva szavunk elsődleges jelentése egy díszes madárfajra utal, a *Pavo cristatus*-ra. Konnotatív jelentésében viszont egy emberi viselkedésmódra, tulajdonságra utal, mely az ábrán meg is jelenik a tulajdonságok között: a „hiú”, „gőgös”, „sznob” kifejezések jellemezhetik legjobban a lexéma konnotatív jelentését (SCHIPPAN, 1992.). A magyar minta elemzése a következő eredményeket hozta: a magyarok pozitív és negatív tulajdonságokat megegyező arányban soroltak fel osztrák szomszédjaikról, ám a pozitív tulajdonságok eléggé egysíkúak, mind a rendszeretet fogalma köré csoportosul, valamint megjelenik pozitív tulajdonságként a gazdagság is. Az osztrákok anyagi helyzetére vonatkozó megállapításokat találhatunk a tárgyak felsorolásánál, a kék szíromban is: „pénz”, „bank”, „1 Euro”. Ezen kívül megjelennek az ország földrajzi, valamint kulturális adottságaira utaló kifejezések is: „Alpok”, „hegy”, „síléc”, „sör”, „csoki”, „német szótár”. Az osztrák mintán erőteljesebben megjelennek a

magyarokra vonatkozó általános sztereotípiák. Így kerülhettek fel az alábbi kifejezések az osztrák minta eredményeit prezentáló ábrára: „*temperamentumos*”, „*büszke*”, „*derűs*”, „*Gulasch*”, „*Letscho*”, „*Paprika*”, „*vadló*”.

Hogyan viszonyulnak a magyarok az osztrákokhoz?

Metafora elemzés 773 fős mintán 1876+3337 említett kifejezés, ill. településnév felhasználásával. MÓDOS KRISZTIÁN 2012

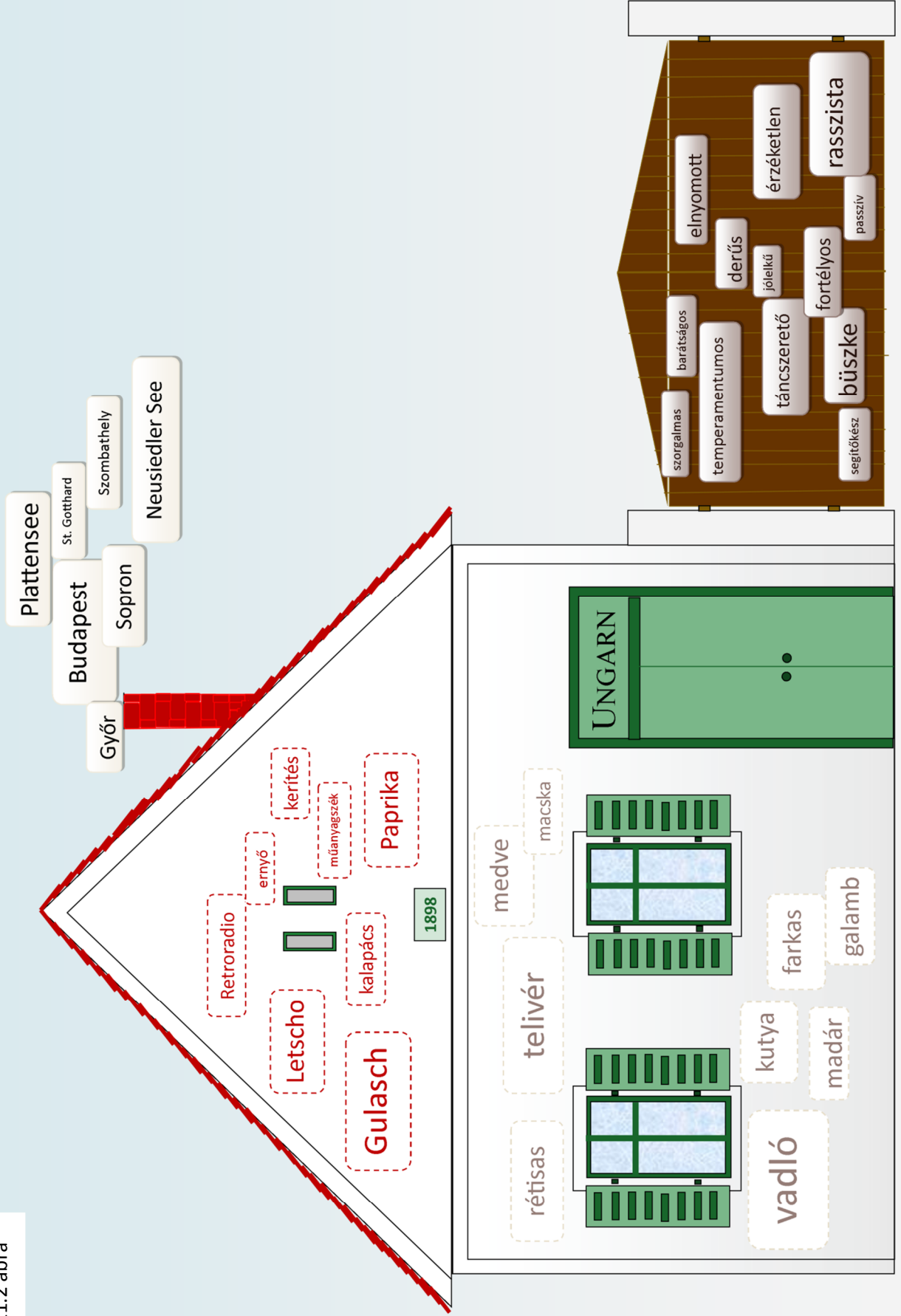

WAS WÄREN DIE UNGARN, WENN SIE...

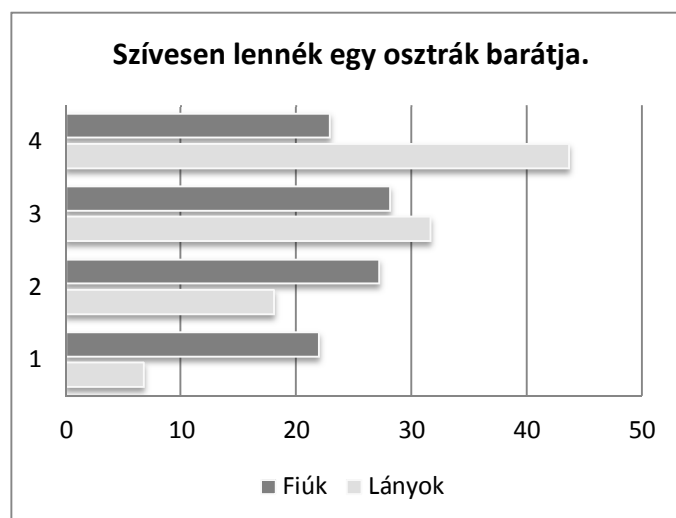
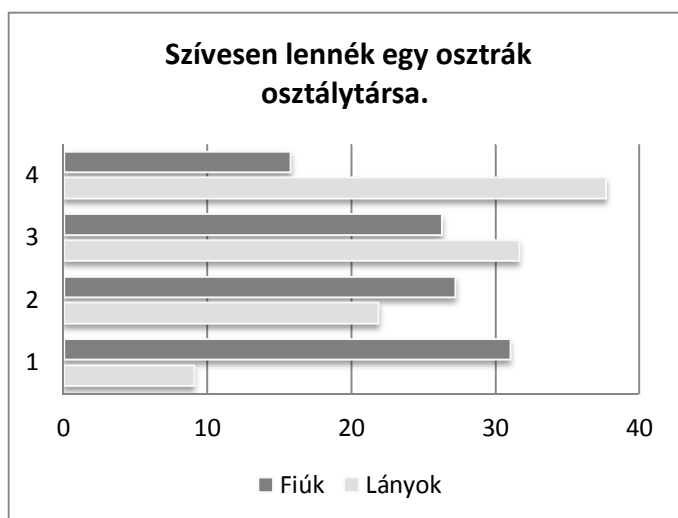
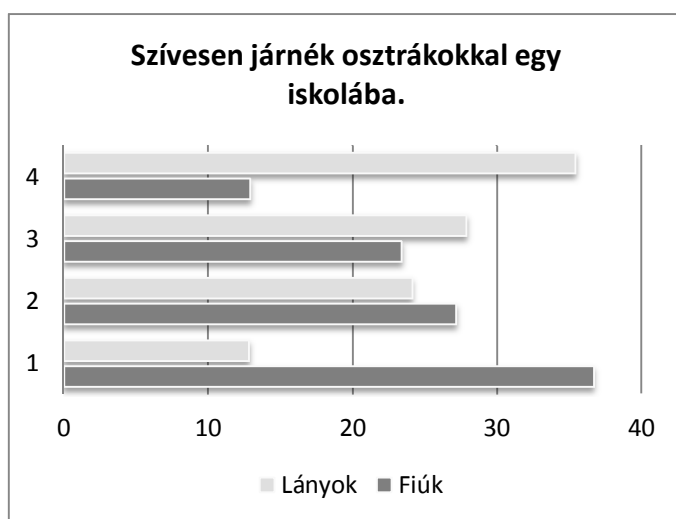
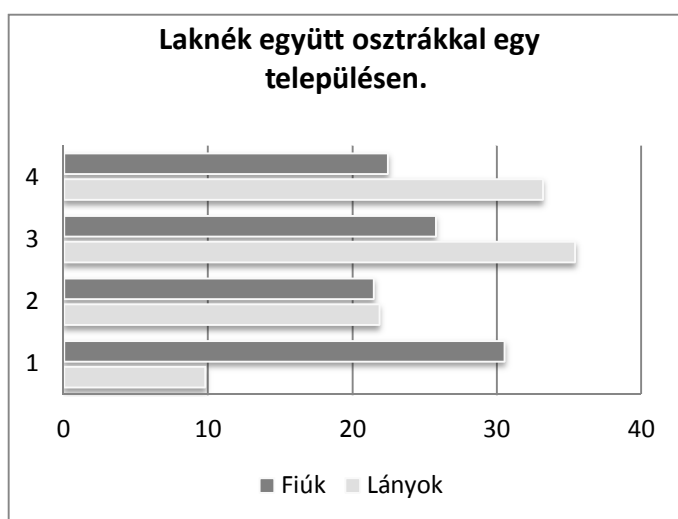
„WURDE ERLEDIGT, SCHWAGER!“

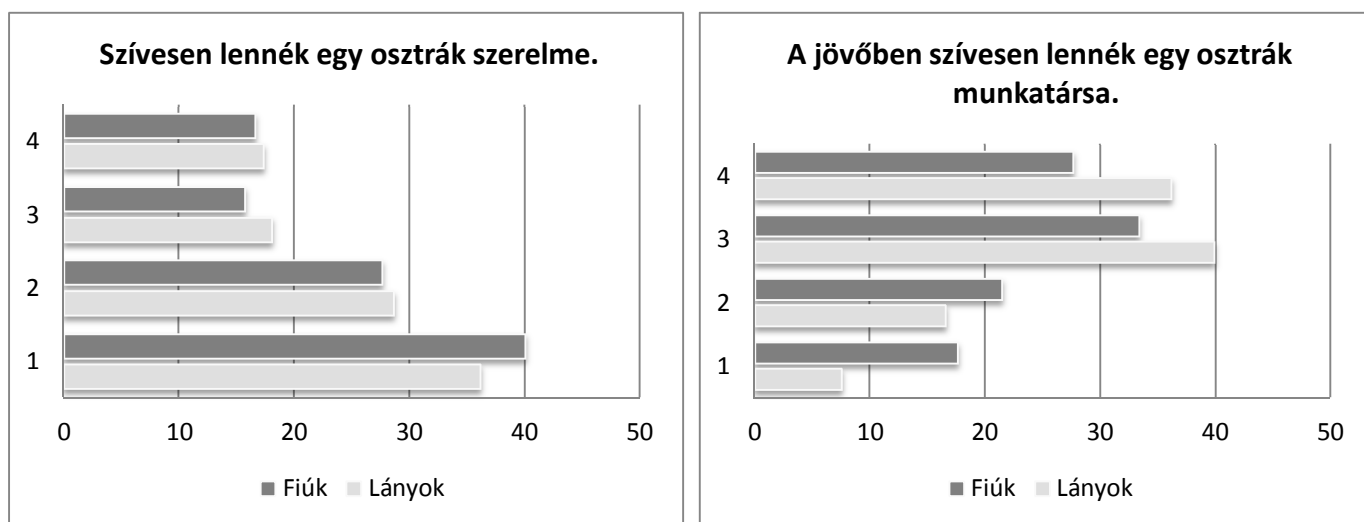
METAPHER-ANALYSE MIT DER VERWENDUNG DER 266, VON ÖSTERREICHER ERWÄHNTEN AUSDRÜCKE. MÓDOS KRISZTIÁN 2012.
METAFORA-ANALÍZIS 266, OSZTRÁK FIATALOK ÁLTAL EMLÍTETT KIFEJEZÉS FELHASZNÁLÁSÁVAL.

11.2 ábra

A kérdéskört nemcsak a két országban készült minták összehasonlításával lehet vizsgálni, hanem egyazon minta különböző faktorainak elemzésével is. Ezek a faktorok lehetnek a nemi különbségek vagy a szülők legmagasabb iskolai végzettsége, azaz a szociokulturális háttér vizsgálata. Ezek a vizsgálatok csak a magyar felmérés tekintetében készültek el és nem várt eredményeket hoztak. A nemi különbségek megjelennek a minta eredményeinek vizsgálatakor. Érdekes, hogy bizonyos kérdésekben a két nem egymástól teljesen ellentétesen nyilatkozott, viszont voltak pontok, ahol a vélemények megegyeznek. A vizsgálatot az emberi kapcsolatok aspektusából végeztem: a távoli, közvetett érintkezéstől haladtam a személyes kontaktusig. Jellemző módon a lányok sokkal magasabb fokú elfogadással rendelkeznek az osztrákok iránt, mint a fiúk, ami nagyon szépen kirajzolódik a diagramokon is. A vélemények között kis mértékű kiegyenlítődés tapasztalható a barátokkal foglalkozó kérdésnél, a szerelmet firtató kérdésnél pedig teljes az összhang a magyar felmérésben részt vevő lányok és fiúk között (12. ábra).

12. ábra. Különbözőségek és hasonlóságok a lányok és fiúk tekintetében

5.2.3 A FIATALOK A KÉT ORSZÁG KÖZÖTTI KOOPERÁCIÓRÓL ALKOTOTT KÉPE

A harmadik kérdéscsoport segítségével megvizsgálhatjuk azt, hogy a fiatalok mit gondolnak a jelenlegi együttműködési kapcsolatokról. A kooperáció alapja a közös nyelv megléte, mely lehet egyrészt napjaink közvetítőnyelve, az angol, de legjobb esetben a német és a magyar. Egymás megértéséhez szükséges, hogy a fiatalok idegen nyelvi kompetenciákkal rendelkezzenek, lehetőleg a szomszéd nemzet nyelvén. Ezt a pontot firtató kérdésekre érdekes eredmény született, melynek alapjául szolgálnak a „*Gelebte Nachbarschaft in der Grenzregion*” című projekt eredményei⁶. Már az említett kutatás is megállapítja, hogy magyarok a szomszéd ország nyelvének ismeretében előnyben vannak. A felmérés szerint a burgenlandiaknak csak 10%-a érti meg a mindennapi szituációkban a magyar nyelvet, míg Nyugat-Magyarországon a német nyelv esetében ez az arány 44% (1. táblázat).

	folyékonyan beszél	„konyhanyelvet” beszéli	egy pár szót ismer	nem beszél
Burgenlandiak magyarul	2%	8%	30%	60%
Nyugat-Magyarországiak németül	5%	39%	36%	19%

1. táblázat. A magyar-, illetve német nyelvtudás értékelése

⁶ Gelebte Nachbarschaft in der Grenzregion. Das Meinungsbild in Grenznahen Gemeinden Burgenland - Ungarn. Österreichische Gesellschaft für Europapolitik. Wien, 2012.
http://www.oegfe.at/cms/uploads/media/Bericht_Burgenland_01.pdf (2012.12.15.)

További érdekességeket mutat a népesség korosztályonkénti, illetve iskolai végzettség szerinti bontása (2. táblázat).

	Burgenlandiak magyarul*	Nyugat-Magyarországiak* németül
25 éves korig	8%	63%
26-35	9%	55%
36-50	8%	42%
51-65	8%	42%
66 éves kor felett	18%	22%
Felsőfokú	11%	66%
Érettségi	5%	56%
Szakmunkásképző	11%	38%
Általános iskola	15%	29%

2. táblázat. Kor és legmagasabb iskolai végzettség szerinti nyelvtudás

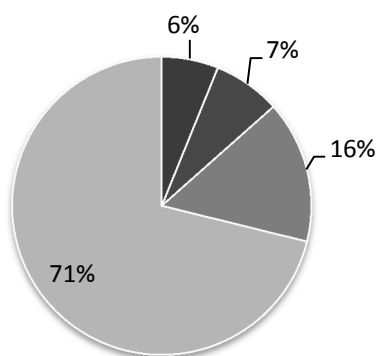
**folyékony nyelvtudás, de legalább a mindennapi helyzetekben megérti a másik nyelvet*

A szomszéd ország nyelvét beszélők aránya mindkét csoportosítás szerint ellentétes tendenciákat mutat. Burgenlandban a 66 év feletti korosztályok magyar nyelvtudása kiemelkedő, ami történelmi okokra vezethető vissza. Magyarországon a 25 év alatti korosztály némettudása mögött is történelmi okok állhatnak: a rendszerváltás előtt az orosz nyelv nagy potenciáljának köszönhetően kiszorult a német, noha tanításának Nyugat-Magyarországon több évszázados tradíciója volt. Viszont túl tág kategóriának tartom a 25 évet, ugyanis az utóbbi évek nyelvtanítási trendjeinek megfelelően az angol nyelvet tanulók száma utolérte a németet tanulókét. A végzettségeket vizsgálva az kevésbé meglepő, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkező magyarok jobban beszélnek németül, mint az, hogy a határ másik oldalán az alacsony végzettséggel rendelkezők aránya kimagaslik a mintán.

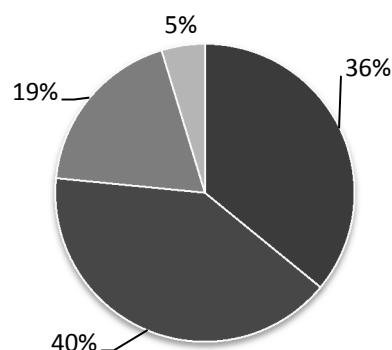
Ezen adatokat egészítik ki a jelen kutatás során kapott eredmények. A német nyelv a gazdasági életben nagyobb szerepet tölt be, mint a magyar, már csak az adott nyelvet beszélők arányából is erre következtethetünk (A magyart ~14, a németet ~90 millió ember beszéli anyanyelveként). Noha az osztrák piac kevesebb, mint 9 millió főt számlál, Magyarország egyik fontos kereskedelmi partnere Ausztria, ill. Németország.

Valószínűleg ezért jöttek ki az alábbi, szöges ellentétben álló eredmények arra a kérdésre, mely a nyelvtanulásra és az azzal összefüggésbe álló munkaerő piaci esélyekre kérdez rá (13. ábra.). Az osztrák piac, mint magas vásárlóerővel rendelkező potencionális kereskedelmi partner a nyugat-Magyarországi vállalkozások számára⁷. Ebből kifolyólag kiugróan magas (71%) azok száma, akik egyértelműen úgy válaszoltak Magyarországon, hogy a munkaerőpiacon való elhelyezkedéskor előny a német nyelvtudás. Ezzel szemben az osztrák mintán ellentétes folyamatokat tapasztalunk. Csak 5%-nyi azon válaszadók száma, akik úgy gondolják, előny ma Ausztriában magyarul tudni. Ez az eredmény következhet abból, hogy azok a magyarok, akikkel munka során kapcsolatba kerülnek, beszélik a németet, így nincsen szükség Ausztriában magyarul tanulni. Ha Burgenlandban készült volna a felmérés, valószínűleg magasabb arányban kaptunk volna pozitív válaszokat, hiszen a magyar bevásárló turizmus nagy mértéket ölt, így jellemző tendencia, hogy magyarul beszélő személyzetet alkalmaznak a vállalkozások, cégek (pl. ma már a legtöbb Burgenlandi bankban van magyarul beszélő munkatárs).

Úgy gondolom, előny ma Magyarországon németül tanulni, mert így könnyebben találok a jövőben munkahelyet.

Úgy gondolom, előny ma Ausztriában magyarul tanulni, mert így könnyebben találok a jövőben munkahelyet.

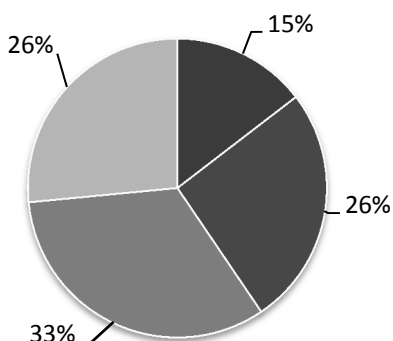
13. ábra. Nyelvtanulás és a munkaerőpiaci esélyek

Más eredményt kapunk, ha a más szemszögből közelítjük meg a kérdést. Ha nem gazdasági, hanem társadalmi szempontokat vesszünk figyelembe, akkor kiegyenlítettebb

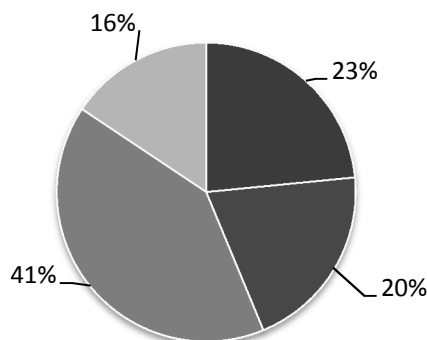
⁷ ALTZINGER, W. Österreichs Wirtschaftsbeziehungen mit Mittel- und Osteuropa.
http://www.beigewum.at/wordpress/wp-content/uploads/2008_4_030-43.pdf (2012.12.14.)

a kép (14. ábra). Majdhogynem egyenlő arányban döntöttek pozitív és negatív irányban a két ország válaszadói és a mérleg nyelve a pozitív oldalra billen mindkét esetben, mely utalhat az egymás iránt érzett nyitottságra is.

Úgy gondolom, előny ma Magyarországon németül tanulni, mert így osztrákokkal könnyedén barátkozhatok.

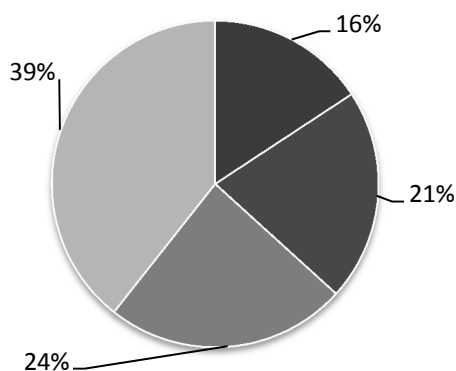
Úgy gondolom, előny ma Ausztriában magyarul tanulni, mert így magyarokkal könnyedén barátkozhatok.

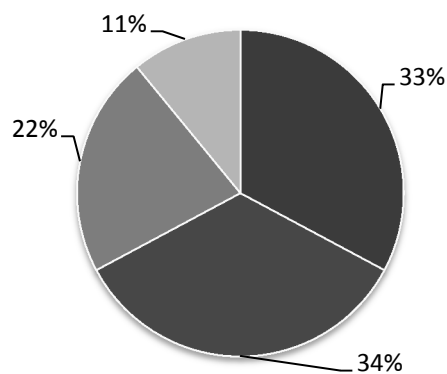
14. ábra. Nyelvtanulás és a társadalmi kapcsolatok

Mindezeket összefoglalva a magyarok hajlandósági mutatója a német nyelvtanulást illetően jóval magasabb, mint az osztrákok hajlandósága a magyar tanulására (15. ábra). Ehhez hozzáadódhatnak a gazdasági faktoron kívül olyan tényezők is, mint például a nyelvtanítási tradíciók: Magyarországon ha nem is a német az első számú idegennyelv, akkor is mély tradíciói vannak a német nyelv tanításának, melyeket akár a közös történelmi múltban is kereshetünk. Ezen kívül a magyar minta tartalmazott egy csoportot, akik német nemzetiségi középiskolában tanulnak. Ők értelemszerűen a német nyelvű kultúra iránt sokkal mélyebben elkötelezettek, mint akik nem nemzetiségi iskolában tanulnak. Ausztriában kevés lehetőség van magyar nyelvet tanulni, illetve annak hagyományai sem nyúlnak vissza a régmúltba.

Szívesen tanulom (tanulnám) a német nyelvet

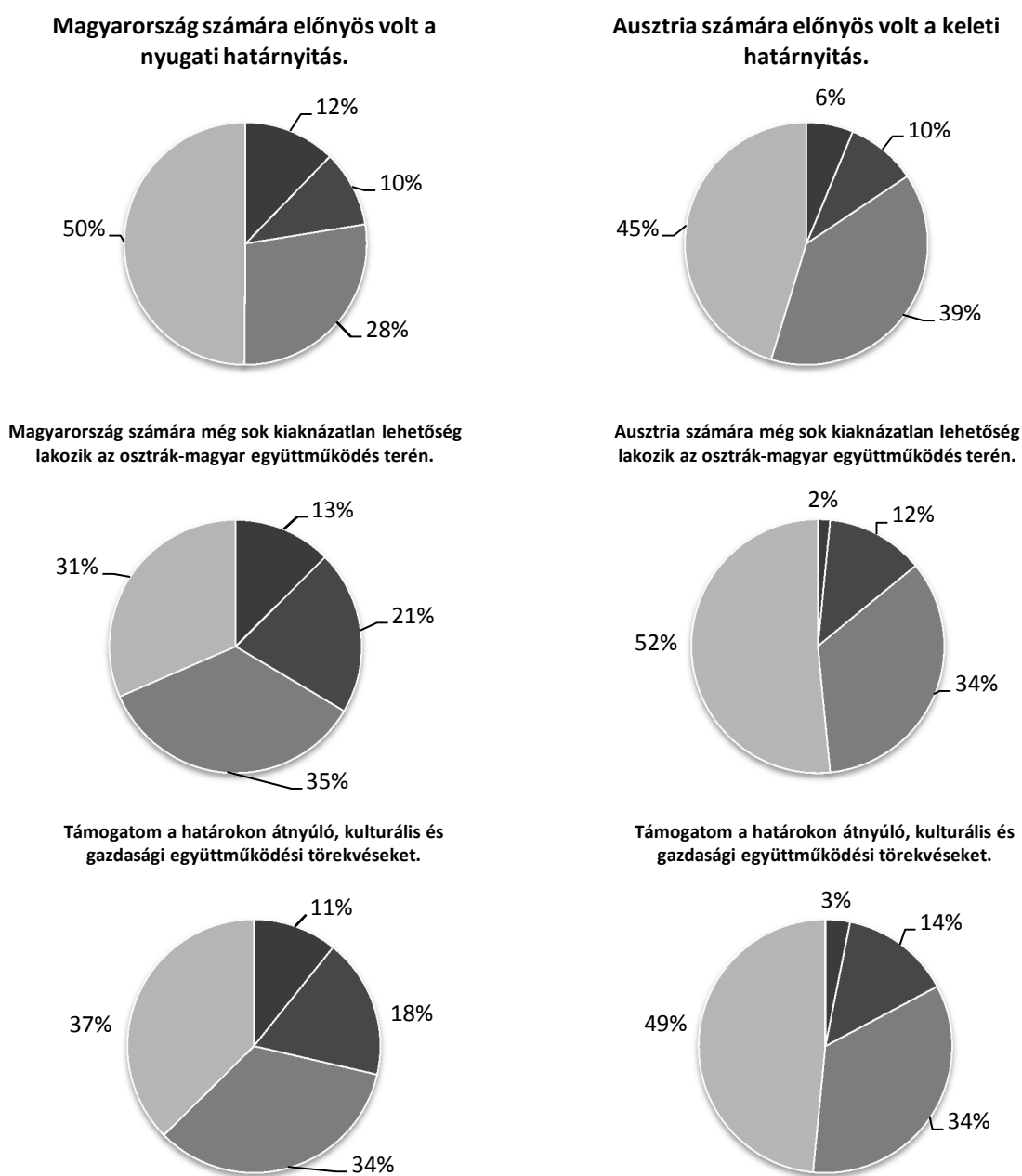

Szívesen tanulom (tanulnám) a magyar nyelvet

15. ábra. Hajlandóság az idegen nyelv tanulására

A határokon átnyúló együttműködések tekintetében az alábbi eredményeket kaptam (16. ábra): a magyarok 78%-val szemben az osztrákok 84%-a úgy gondolja, hogy országa számára előnyöse voltak azok a folyamatok, melyek eredményeképpen megszűnt a határellenőrzés a két állam között, elősegítvén a tőke, a munkaerő, a szolgáltatások és az áruk szabad mozgását. Hasonlóan nyilatkoztak a lehetőségekről is. Az osztrákok 86%-a pozitív választ adott, míg a magyaroknak csak 67%-a lát még kiaknázatlan lehetőségeket az osztrák-magyar együttműködések terén.

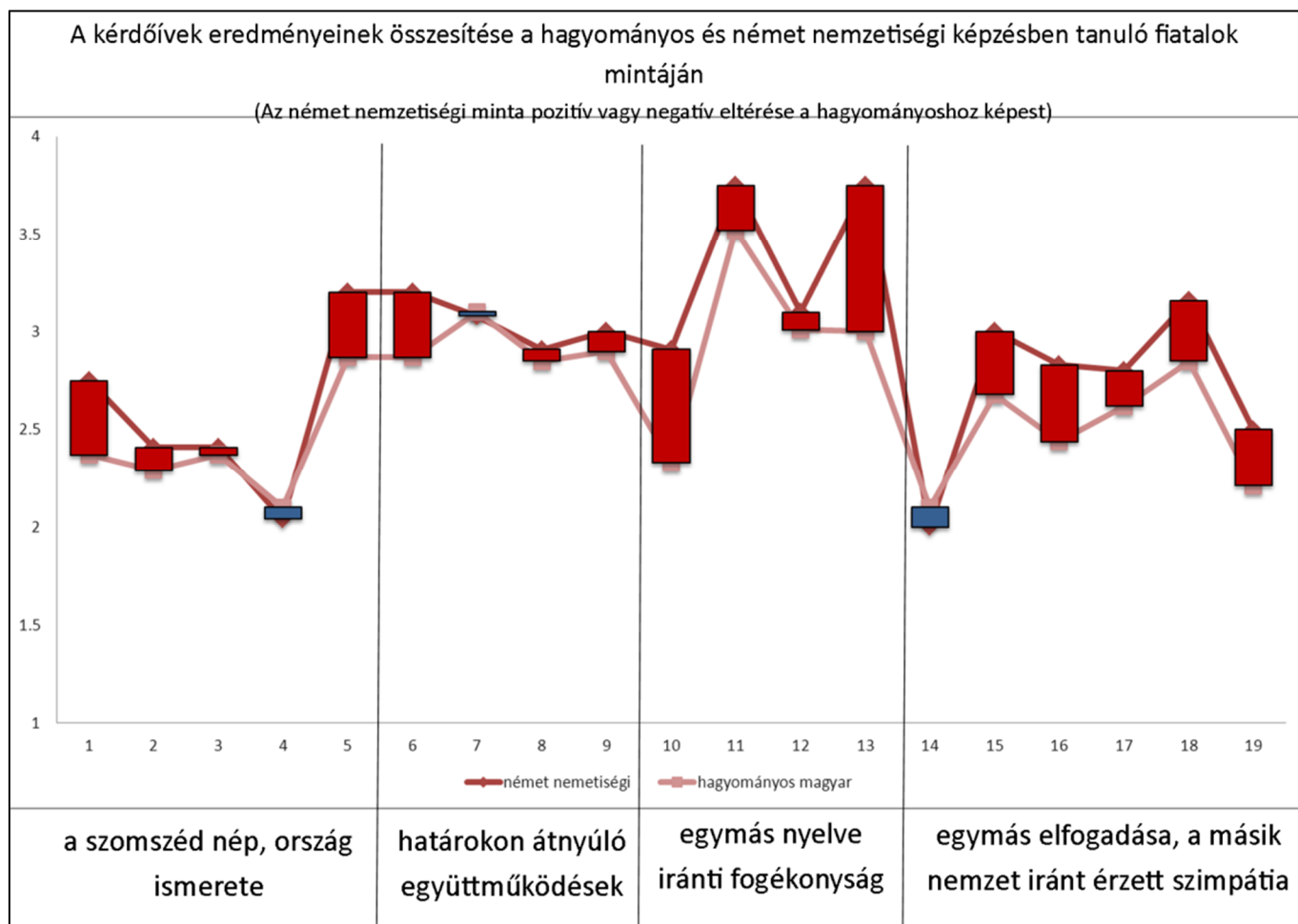
16. ábra. Vélemények a határokon átnyúló együttműködésekről

Összességében a határ menti együttműködési hajlandóságot mérő kérdések tekintetében az osztrák fiatalok nyitottabbak, mint a magyarok, a hajlandósági mutatójuk a határokon átnyúló társadalmi-gazdasági kapcsolatok szegmensében magasabb.

5.2.4 EREDMÉNYEK A MAGYARORSZÁGI NÉMET NEMZETISÉGI ISKOLÁKBAN TANULÓ FIATALOK SZEMSZÖGÉBŐL

A magyar minta 8%-a, 30 fő tanult német nemzetiségi gimnáziumban, 19%-a, 65 fő pedig német-magyar kéttannyelvű iskolában. A nyugat-Dunántúlon nagy hagyománnyal rendelkeznek a magyar-német kéttannyelvű oktatási intézmények, nemcsak a német nyelvterület közelségének köszönhető: számos intézmény a Magyarországon évszázadok óta élő német nemzetiség képzését szolgálta, részben szolgálja ma is. Az előzetes várakozásoknak megfelelően, a megkérdezettek ezen csoportja magasabb fokú attitűddel és ismeretekkel rendelkezett az osztrákokat, ill. Ausztriát illetően (17. ábra). Pozitív irányban különösen magas az eltérés a német nyelv iránti fogékonyság és a szomszéd nemzet iránt érzett szimpátia tekintetében. Egyedül az alábbi pontokon adtak negatívabb válaszokat a megkérdezettek az egész magyar mintához képest: *„Úgy gondolom, sok közös tulajdonsága van az osztrákoknak és magyaroknak”,* valamint *„Magyarország számára előnyös volt a nyugati határnyitás”.* Az ábra szerint a 4. pont is negatívabb eredményt hozott, de ez nyelvészeti okokra vezethető vissza: *„Nem érdekelnek az osztrákok, nem vagyok kíváncsi rájuk”.* Ennek fényében a „nem” válasz pozitív értelmet nyer, ami miatt ebben a kérdésben is magasabb értéket hozott a két minta vizsgálata.

Feltételezem, hogy ha Ausztriában a bécsi, illetve burgenlandi német-magyar tannyelvű oktatási intézményekben is elkészült volna a felmérés, hasonlóképpen, az osztrák mintához képest még pozitívabb képet mutatnának a diagramok akár a magyar nyelv tanulásának kérdéskörében is.

17. ábra. Hagyományos, illetve német tagozatos tanulók mintájának összehasonlítása

6. EREDMÉNYEK ÖSSZEGZÉSE, TOVÁBBI KUTATÁSI IRÁNYOK

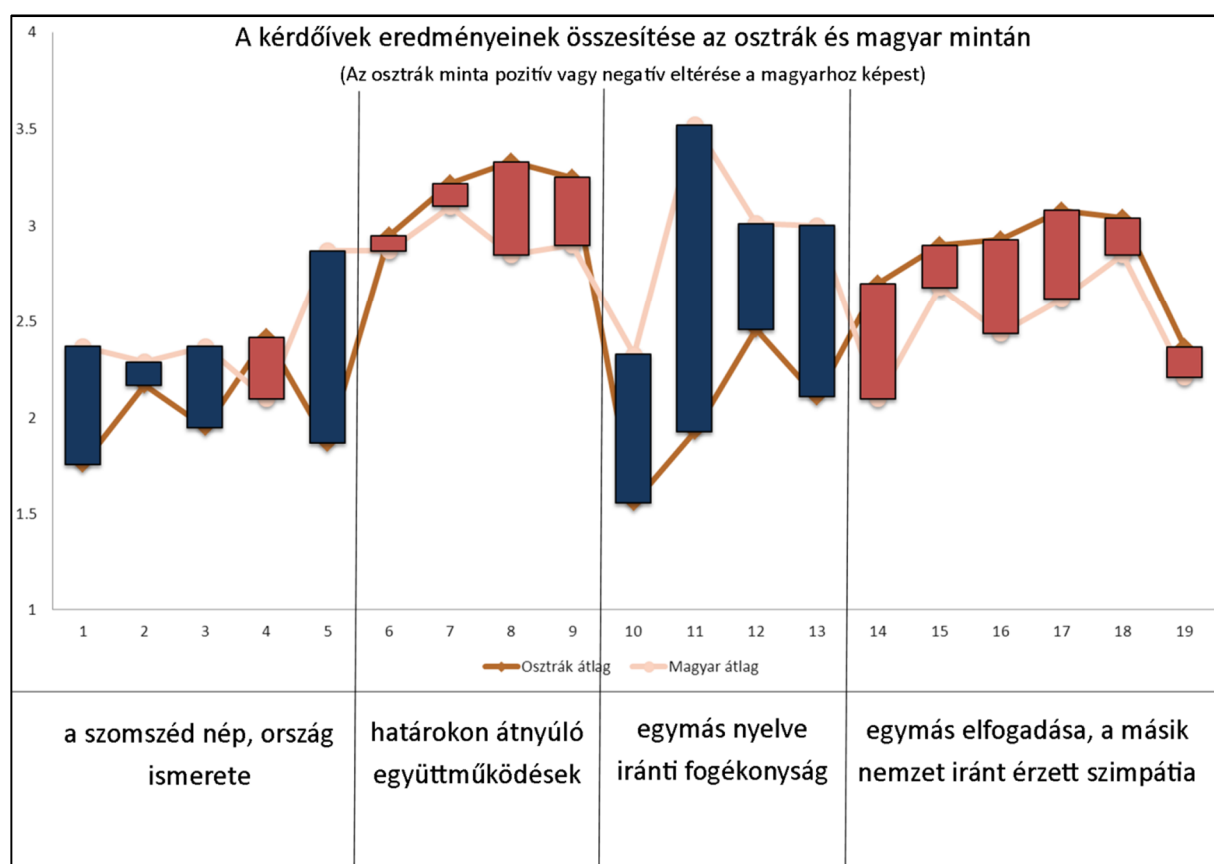
Az elvégzett kutatómunka az osztrák-magyar határtérségben kibontakozó társadalmi integráció egy szeletét vizsgálta. Csupán egy szeletét, hiszen a téma komplexitásánál fogva nincsen lehetőség egy ilyen jellegű, terjedelmű munkában az integrációs folyamatok teljes feltérképezésére, a folyamatok hátterének teljes körű magyarázatára. Ennek ellenére a dolgozat egy érdekes szemszögből, a fiatalok perspektívájából mutatja be és láttatja a határtérség jelenét, jövőjét.

Ahhoz, hogy a jelen értjük, ismernünk kell a múltat, hogy a jövőt kutatni tudjuk, tisztában kell lennünk a jelen történéseivel. Ennek fényében született munkám, mely az érintett osztrák és magyar ifjúság megkérdezésével igyekszik összerakni egy kis képet arról az Ausztriáról és arról a Magyarországról, valamint a közöttük lévő élő és dinamikus kapcsolatról, melynek ezek a gyerekek is a részesei. Véleményeikkel, elképzeléseikkel, hozzáállásukkal maguk is alakítják, formálják a két ország közötti kapcsolatot, valamint magukban hordozzák a potenciált, hogy a jövőben szélesítsék a két ország közötti kooperáció spektrumát. A meglévő tapasztalatok, az egymással való érintkezés szerepe, annak kvantitatív és kvalitatív jellemzője nem elhanyagolható, ezért a kérdéskör vizsgálatát is nagymértékben meghatározta. Ennek megfelelően külön felmérés keretében kutattam azokról a diákokról, hallgatókról, akik alap-, közép- vagy felsőfokú tanulmányaikat Ausztriában végzik, de magyarországi lakóhelyükről naponta ingáznak az osztrák településekre, azaz napi érintkezésben vannak Ausztriával. A kutatás kitért választásuk motivációjára, a külföldi tanulás előnyeire, hátrányaira, valamint arra, hogy hogyan fogadja be őket az osztrák közösség. A dolgozat ezen részének legfontosabb megállapításai a következők voltak:

- A tanulmányaik helyszínéül Ausztriát választók motivációjában erőteljesen megjelenik a német nyelv alapos elsajátításának lehetősége. A lehetőség megkönnyítése, hogy a jövőben ausztriai munkahelyen tudjanak elhelyezkedni az érintettek, a második legfontosabb motivációs tényező. Kulturális és oktatási tényezők csupán harmadlagosak a döntést illetően.
- Az érintettek szerint óriási előnye van annak a magyar állampolgárságú diáknak, aki Ausztriában tanulhat, ám ugyanilyen mértékben vannak jelen a hátrányok is.

- A burgenlandi diákok többnyire pozitívan fogadják a magyar tanulókat, ám egyenes arányosságot vélhetünk felfedezni pozitív irányban a fogadtatás mértéke és a minél magasabb fokozatú iskolák között.

A felmérés másik csoportját képviselték azok a magyarok, akik nem állnak napi szinten osztrákokkal kapcsolatban, ám a dolgozat egyes fejezeteiben külön kerültek tárgyalásra azok a diákok, akik német nemzetiségi vagy magyar-német kéttannyelvű iskola tanulói. A kutatás teljessé tételéhez hozzátartozik az is, hogy meghallgassuk a másik oldalt is, tehát az osztrák ifjúság véleményét is. Praktikusság miatt a párhuzamos bemutatás elvét választottam, hiszen annak segítségével a két minta közötti különbségek rögtön kirajzolódnak. Az osztrák minta reprezentativitásának hiánya miatt bizonyos kérdéskörökben csak a magyar minta eredményei kerültek prezentálásra. A munkám során elvégzett kutatómunka eredményeiből levonható általános tapasztalatokat az alábbi ábra mutatja (18. ábra):

18. ábra. Az osztrák és a magyar minta eltérései kérdéscsoportonként

Mint láthattuk és láthatjuk, a különböző kérdéseket illetően az osztrák és magyar fiatalok eltérő válaszokat adtak, melyek háttérében gazdasági, kulturális, történelmi és

személyiségpszichológiai tényezők sora húzódik meg. Összefoglalva megállapítható, hogy a másik nemzet iránt érzett szimpátia és a határokon átnyúló együttműködésekre való hajlandóság tekintetében az osztrák minta pozitívabb eredményeket hozott, mint a magyar. Ezzel szemben a szomszéd országra, népre vonatkozó ismereteik és az ő nyelvük iránt érzett fogékonyság tekintetében az osztrák minta jelentősen alulmarad. A kapcsolódó fejezetek fő megállapításai a következők voltak:

- A magyar fiatalok Ausztria keleti, nagyjából 50 kilométeres sávját ismerik empirikus tapasztalataik alapján. Ez magában foglalja a határ menti kistelepüléseket, az első kisvárosok vonalát (Eisenstadt, Wiener Neustadt, Mattersburg, Oberwart és Güssing). Ismereteik határa a két osztrák nagyvárosig, Wien-ig és Graz-ig húzódik. A felmérés során legtöbbször említett települések a következők: Wien 517 (Bécs néven 296), Eisenstadt 220, Graz 116, Oberwart 112 és Mattersburg 56 alkalommal került megnevezésre.
- Az osztrákok által megnevezett települések közül kiemelkedik Sopron és Győr, valamint Budapest. Jellemzően az ország északnyugati területeit ismerik, melynek keleti határát Budapest, déli határát a Balaton képezi. Mivel a határral érintkező Burgenland tartományban a felmérés nem készült el, így Magyarországon nem rajzolódik ki a határ menti kistelepülések hálózata.
- A magyarok tájékozottsága Ausztria produktumait tekintve kimagasló. 452 kifejezést említettek a felmérésben résztvevők, melyek osztrák vállalatokra, márkákra, termékekre vonatkoztak:
 - a bevásárló turizmus tárgyköréből: ausztriai üzletláncok, valamint a hozzájuk kapcsolódó márkatermékek,
 - Magyarország határ menti területein fogható osztrák médiumok,
 - valamint a magyar vásárlóközönség számára is itthon elérhető osztrák termékek azok, melyek említésre kerültek.
- Az egymás iránt érzett attitűdök tekintetében osztrák oldalról pozitívabb képet kaptunk. Nagyobb arányban gondolják úgy, hogy közöttük és a magyarok között sok hasonlóság van. Nemcsak történelmi, kulturális hasonlóságokat említettek, hanem a jelen kor kihívásait és a jövőbeli perspektívákat tekintve is véltek felfedezni hasonlóságokat.
- A metaforaelemzés során kapott eredményeknek köszönhetően nyilvánvalóvá vált az érzelmi beállítódás mértéke, jellege. A magyar fiatalok fejében az

osztrákok úgy élnek, mint jómódú, precíz, ám türelmetlen emberek. Az osztrákok szerint a magyar temperamentumos, derűs, szabadságszerető nép. A magyar minta válaszadói nagyobb mértékben adtak negatív jelentéstartalmú válaszokat, mint az osztrák minta megkérdezettjei.

- A szomszédokhoz való viszonyulás kérdésének különböző faktorok szerinti elemzéséből kiderült, hogy a fiúk és lányok közötti nemi különbségek is meghatározzák a határokon átnyúló kapcsolatok minőségét. Jelentős eltérések mutatkoztak abban, hogy mennyire fogadják el környezetükben a magyar fiatalok az osztrákokat.
- A magyarok német nyelvtudása, német nyelv iránti érdeklődése kiemelkedőbb, mint az osztrákok magyar tudása, illetve a magyar nyelv tanulása iránti fogékonysága.
- A határnyitásról, valamint a határokon átnyúló partnerségi programokról sokkal pozitívabb kép van az osztrák ifjúság fejében, mint a magyarnak.
- Azok a magyar diákok, akik német nemzetiségi iskola, vagy magyar-német kéttannyelvű iskola tanulói, valamennyi kérdést tekintve elkötelezettebbek a német nyelv és a szomszédjainkkal való kapcsolataink terén.

A további kutatási célok között szerepel, hogy elkészüljön az osztrák felmérés reprezentatív mintája, hogy teljes mértékben összehasonlítható legyen a két ország fiatalságának egymásról alkotott képe. Érdekes lenne a kérdőíves felmérés további pontjainak eredményeit elemezni, melyek jelen dolgozat során nem kerültek tárgyalásra (pl. a hajlandóság mértéke a külföldi tanulásra, a különböző kérdéskörök társadalmi csoportonkénti elemzése, stb.). Ezen kívül érdekesnek bizonyulna a két társadalom közötti személyes kapcsolatokat vizsgálni, például egy, a Facebook oldalon végzett kutatás során: hány osztrák ismerősük van a határtérségben élő magyaroknak, milyen jellegű a kapcsolat (rokon, baráti, ismerős stb.).

A témakör a rejtett lehetőségek tárháza, mely a társadalmi-gazdasági folyamatok impulzivitásának köszönhetően mindig nyújt izgalmakat az az iránt érdeklődőknek.

IRODALOMJEGYZÉK

- ALTZINGER, W. Österreichs Wirtschaftsbeziehungen mit Mittel- und Osteuropa.
http://www.beigewum.at/wordpress/wp-content/uploads/2008_4_030-43.pdf (2012.12.14.)
- BÉKÉSI L. 2004. A politika földrajza. Aula Kiadó. Budapest.
- B. NAGY É., BORECZKY Á., KOVÁCS M. 2008. Multikulturális tartalmak – interkulturális nevelés. Képzési csomag a pedagógusképző felsőoktatási intézmények számára. Educatio Kht. Budapest.
- BRUCKMÜLLER, E. Die Entwicklung des Österreichbewusstseins.
<http://www.demokratiezentrum.org/fileadmin/media/pdf/bruckmueller.pdf> (2012.12.14.)
- CSEPELI GY.–ÖRKÉNY A.–SZÉKELYI M.–POÓR J. 2004 Nemzeti identitás Magyarországon az ezredfordulón. In: Társadalmi riport 2004. KOLOSI T., TÓTH I. GY., VUKOVICH GY. (szerk.). Budapest: TÁRKI, Pp. 471–483.
- CSIZMADIA Z. 2005. Határ menti társadalmi kapcsolatok a Nyugat-Dunántúli régióban. In. Tér és Társadalom. 19. évf. 2005/2. 47-63. p.
- CSIZMADIA Z. 2005. Határ menti társadalmi kapcsolatok lakossági kérdőívek alapján. MTARKK - Nyugat-Magyarországi Tudományos Intézet. Határrégió – AT-HU c. Projekt.
- CSIZMADIA Z. Társadalmi kapcsolatok – struktúra – rétegződés: A szerkezet- és az egyenlőtlenség kérdése a társadalmi tökeelméletekben.
<http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TPUBL-A-786/kotojelek2003/TPUBL-A-786.pdf> (2012.12.14.)
- DE CILLIA, R. 1995. Deutsche Sprache und österreichische Identität. In: Medien Impulse 14/1995: 4-13. http://www.eduhi.at/dl/Deutsche_Sprache.pdf (2012.12.14.)
- FALUSI I. 1993. Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Keraban Kiadó, Budapest.
- FORRAY R. K. – HÍVES T. (szerk.) 2011. Oktatás a határok mentén. Oktáskutató és Fejlesztő Intézet. Budapest.
- FORRAY R. K. – PRIBERSKY A. 1992. A határ menti együttműködés és az oktatás. Tudományos tanácskozás, Szombathely 1992. április 27-29. Oktáskutató Intézet. Budapest.
- GARDA V. 2009. A szubjektív térérzékeléssel kapcsolatos vizsgálatok elméleti háttere és alkalmazási területei. In. Tér és Társadalom. 23. évf. 2009/1. 43-53. p.
- Gelebte Nachbarschaft in der Grenzregion. Das Meinungsbild in Grenznahen Gemeinden Burgenland - Ungarn. Österreichische Gesellschaft für Europapolitik. Wien, 2012.
http://www.oegfe.at/cms/uploads/media/Bericht_Burgenland_01.pdf (2012.12.15.)
- HAINDORFE, R. 2010. Transnationale Pendelwanderung und soziale Integration in der Grenzregion Westungarn. Universität Wien. Diplomarbeit. Wien.

Hardi T. 1999. A határ és az ember — az osztrák—magyar határ mentén élők képe a határról és a „másik oldalról”. MTA RKK, Pécs—Győr. 159-189. o.

HARDI T. – NÁRAI M. 2001.-a A határ menti területek jellegzetességeinek átalakulása a 20. század végi Nyugat-Magyarországon. *Tér és társadalom*, 15, 2. pp. 107-130.

Hardi T.—Nárai M. 2001.-b A határ és a határmentiség: A mentális kép vizsgálata négy osztrák—magyar határ menti településen. — *Comitatus*. 1-2.42-52. o.

Hardi T. 2001.-c Néhány földrajzi elmélet alkalmazása a Kárpát-medence határtérségeire és határ menti együttműködéseire. Földrajzi Konferencia, Szeged.
<http://geography.hu/mfk2001/cikkek/Hardi.pdf> (2013.01.04.)

HARDI T. – TÓTH K. (szerk.) 2009. Határaink mentén. A szlovák-magyar határtérség társadalmi-gazdasági vizsgálata. Fórum Kisebbségkutató Intézet. Somorja.

HERZOG-PUNZENBERGER, B. – UNTERWURZACHER, A. 2009. Migration Interkulturalität Mehrsprachigkeit. Erste Befunde für das österreichische Bildungswesen. Bundesinstitut für Bildungsforschung, Innovation und Entwicklung des österreichischen Schulwesens. Wien.

HYLLAND ERIKSEN, T. 2007. A társadalmi integráció komplexitása.
<http://epa.oszk.hu/00000/00036/00072/pdf/003-023.pdf> (2012.12.14.)

IMRE A. 1993. Határmenti térségek és az oktatás. Oktatáskutató Intézet. Budapest.

KISS P., SZABÓ M., UJHELYI A., BERKICS M. 2006. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia.
<http://mek.oszk.hu/05500/05588/05588.pdf> (2012.12.14.)

KLAUS N. Metapheranalyse.
<http://homepage.uibk.ac.at/~c10803/Niedermair%20Metaphernanalyse.pdf> (2012.12.14.)

KOVÁCS É. 2002. Határmítoszok és helyi identitásnarratívák az osztrák-magyar határ mentén.
http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TPUBL-A-594/replika/47_48/TPUBL-A-594.pdf (2012.12.15.)

KUSSBACH, B. 2010. Abbau des Eisernen Vorhangs an der österreichischungarischen Grenze 1956 – Der 1. Abbau. Diplomarbeit. Universität Wien. Wien.

LADOS M. 2005. A határmentiségtől az integrált határrégióig. In. *Tér és Társadalom*. 19. évf. 2005/2. 1-5. p.

LANG, A., EHLERS, N., VAN KEMPEN, L. (Hrsg.) 2005. Bildung über Grenzen: Erwachsenenbildung in europäischen Grenzregionen. Burgenländische Forschungsgesellschaft. Eisenstadt.
http://www.forschungsgesellschaft.at/download/bfgstudies_4_2006_de.pdf (2012.12.15.)

LIEBHART, K. Mediale Bilder und Alltagswahrnehmungen der österreichischen Ostgrenze am Beispiel des Themefeldes „Sicherheit”.
http://www.beigewum.at/wordpress/wp-content/uploads/074_karin_liebhart.pdf (2012.12.15.)

LOCSMÁNDI SZ. 2009. Vasfüggöny nélkül. A Sopron - Eisenstadt határtérség vizsgálata. Pécsi Tudományegyetem. PhD-értekezés. Pécs.

MÓDOS K. 2012. Oktatás az osztrák-magyar határvidéken. Magyar diákok Burgenlandban. Szakdolgozat. Pécsi Tudományegyetem. Pécs.

MURÁNYI I. 2004. Tizenévesek nemzeti identitása és előítéletessége. Szocio-kulturális jellemzők a rendszerváltozás után. Eötvös Lóránd Tudományegyetem. PhD-értekezés. Budapest.

MURÁNYI I. Szocio-kulturális és területi tényezők szerepe a 10-17 éves fiatalok előítéletes gondolkodásában. In SÍK E., TÓTH J. (szerk.): Idegenek Magyarországon. MTA PTI Nemzetközi Migráció Kutatócsoport Évkönyve. Budapest, 1998, MTA PTI, 139-153. p. http://deszocpol.atw.hu/kisebbseggpolitika/Muranyi_Istvan_Szociokulturalis_es_teruleti_tenyezok_szerepe.pdf (2012.12.14.)

NÁRAI M. – RECHNITZER J. (szerk.) 1999. Elválást és összeköt - a határ. Társadalmi – gazdasági változások az osztrák-magyar határ menti térségben. MTA Regionális Kutatások Központja. Pécs- Győr.

PALKÓ K. Mesterségesen létrehozott területi egység – regionális identitás (?). Burgenland Példája. In: Tér és Társadalom. 23. évf. 2009/4. 207-224.p.

RECHNITZER J. 2005. Az osztrák-magyar határ menti együttműködés múltja, jelene. In. Tér és Társadalom. 19. évf. 2005/2. 7-29. p.

SCHIPPAN, T. 1992. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen.

SÉRA L. 2001. Általános pszichológia. Comenius Bt. Pécs.

SÉRA L. 2002. Téri orientáció, téri prezentáció. Pécsi Tudományegyetem. PhD-értekezés. Pécs.

STEHLER GY. Ausztria-tudat és „osztrákság”.
http://publikon.hu/application/essay/118_1.pdf (2012.12.14.)

SZÉKELY A. – KOTOSZ B. 2005. A határmenti lakosság határképe az EU-csatlakozás előtt.
http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2005/2005_12/2005_12_1111.pdf (2012.12.14.)

TÓTH J. 1996. A Kárpát-medence és a nemzetközi regionális együttműködés. In. Pál. Á. – Szónokyné Ancsin G. (szerk.) Határon innen-határon túl. Nemzetközi Földrajzi Tudományos Konferencia, Szeged.

TÓTH J. (szerk.) 2002.-a Általános társadalomföldrajz. Dialóg Campus Kiadó. Pécs.

TÓTH J. (szerk.) 2002.-b Általános társadalomföldrajz II. Dialóg Campus Kiadó. Pécs.

TÓTH L. Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez. Pedellus Tankönyvkiadó. Debrecen.

WASTL-WALTER, D. - KOFLER, A. Ch.: Grenzforschung als Thema der Politischen Geo-graphie. Rückblick und Perspektiven. In: Klagenfurter Geographische Schriften, Heft 18. Institut für Geographie, Klagenfurt. pp. 259-271.

Központi Statisztikai Hivatal kiadványai:

Statisztikai tájékoztató Győr-Moson-Sopron megye, 2012/2

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/122/gyor122.pdf> (2012.12.15.)

Statisztikai tájékoztató Vas megye, 2012/2

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/122/vasm122.pdf> (2012.12.15.)

Statistik Austria kiadványai:

Die wichtigsten Handelspartner Österreichs 2011

http://www.statistik.at/web_de/services/wirtschaftsatlas_oesterreich/aussenhandel/021535.html (2012.12.15.)

Europäische Vergleiche ausgewählter Bereiche – Datenbank nach den Statistiken von Eurostat

http://www.statistik.at/web_de/statistiken/europaeische_statistiken/index.html (2012.12.15)

Länderbericht: Sprach- und Sprachunterrichtspolitik in Österreich

http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Austria_CountryReport_final_DE.pdf (2012.02.15.)

Migration und Integration 2012

http://www.statistik.at/web_de/services/publikationen/2/index.html?id=2&listid=2&detail=636 (2012.12.15.)

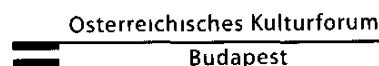
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretnék köszönetet mondani Dr. Dövényi Zoltán tanár úrnak, aki tudásával, tapasztalatával mindvégig felügyelte, segítette a munkámat.

Köszönöm a segítségét a kérdőíves felmérésben részt vevő tanulóknak, egyetemistáknak, valamint mindazoknak, akik valamilyen módon hozzájárultak ahhoz, hogy a felmérés megvalósuljon Ausztriában és Magyarországon is: osztrák és magyar hivatalok dolgozóinak, kulturális intézeteknek, iskolaigazgatóknak.

MELLÉKLETEK

1. AJÁNLÁSOK

Empfehlungsschreiben

Herr Krisztián Módos aus Fertőszentmiklós studiert Geographie und Germanistik an der Universität Pécs. Sein Forschungsgebiet ist die Zusammenarbeit zwischen Österreich und Ungarn auf dem Bildungssektor im Gebiet rund um den Neusiedler See.

Herr Módos hat sein Bachelorstudium mit der Diplomarbeit „Bildung im österreichisch-ungarischen Grenzgebiet. Ungarische Schüler im Burgenland“ abgeschlossen. Er möchte nun seine Forschungsarbeiten über die jungen Generationen in diesem Raum weiterführen, da sie die Zukunft und die wirtschaftlich-kulturelle Produktivität der Gemeinschaft sichern und dabei die bestehenden Kooperationsmöglichkeiten fördern und gleichzeitig neue Wege einer Zusammenarbeit aufzeigen.

Im Hinblick auf sein Engagement und seine Initiative zur Förderung der künftigen Kooperationsmöglichkeiten zwischen österreichischen und ungarischen Jugendlichen im Rahmen grenzüberschreitender Schulpartnerschaften kann Herr Módos für die Teilnahme an einem wissenschaftlichen Landeswettbewerb der Ungarischen Akademie der Wissenschaften im Jahr 2012/2013 in Budapest wärmstens empfohlen werden.

Budapest, am 21. September 2012

Die Direktorin:

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Dr. S. Bachfischer".

Dr. Susanne BACHFISCHER

Balassi Institut
Collegium Hungaricum
Wien

A-1020 Wien, Hollandstraße 4
Tel.: +43 1/214 0581-200 | Fax: +43 1/216 2796
www.collegium-hungaricum.at

Empfehlung

Wir ersuchen Sie um freundliche Unterstützung Ihres Bildungsinstituts bei der wissenschaftlichen Forschungstätigkeit von Krisztián Módos, und wünschen ihm für seine Forschungsarbeit viel Erfolg.

Wien, den 17. Juli 2012

Vielen herzlichen Dank und freundliche Grüße:

Dr. Márton Méhes
Direktor
Balassi Institut – Collegium Hungaricum Wien

Emberi Erőforrások
Minisztériuma
MINISTRY OF HUMAN RESOURCES

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization
Egyesült Nemzetek
Nevelésügyi, Tudományos és
Kulturális Szervezete

Hungarian
National Commission
for UNESCO

Az UNESCO Magyar
Nemzeti Bizottsága

Budapest, 2 August 2012

Letter of endorsement

We kindly ask for your support in the work of Mr. Krisztián Módos who makes his scientific research at University of Pécs (Hungary) at the faculty of teacher education.

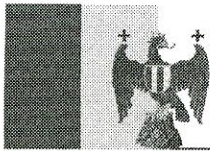
The subject of Mr Módos's research is the social integration of the border areas in the educational institutions of Austria and Hungary with empirical examinations.

Thank you for your cooperation.

With best regards,

Katalin Csillag
Secretary-General

UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága/ Hungarian National Commission for UNESCO
✉ H-1055 Budapest, Szalay u. 10-14. Hungary
<http://www.unesco.hu> info@unesco.hu

Eisenstadt, am 8. 8. 2012

Sehr geehrte Frau Direktorin!
Sehr geehrter Herr Direktor!

Herr Krisztián Modós arbeitet an einem wissenschaftlichen Projekt zum Thema „Österreichisch-ungarische Bildungskooperation bzw. Bildungstransfers“. Er ist dabei u. a. darauf angewiesen, entsprechendes Datenmaterial aus burgenländischen Schulen erheben zu können.

Da auch das Burgenländische Landesarchiv an dieser Art von grenzüberschreitenden Studien interessiert ist, bitte ich höflich, Herrn Modós in geeigneter Weise entgegenzukommen.

Mit freundlichen Grüßen

Dr. Jakob Perschy,
Abt. 7-AB

2. ELUTASÍTÓ, ILLETVE A KUTATÁST ENGEDÉLYEZŐ HATÁROZATOK AUSZTRIÁBÓL

Zahl: **LSR/2-33/30-2012**

Sachbearb.: LSI Deutsch, MAS MSc
Telefon/DW: (02682) 710-115
E-Mail: erwin.deutsch@lsr-bgld.gv.at

Herrn
Krisztián Módos
Fertőszentmiklos
Szent István Straße 54
9444 Ungarn
modi.kiki@windowslive.com

Eisenstadt, 4. September 2012

Fragebogenerhebung - Ablehnung

Der Landesschulrat für Burgenland erteilt Ihrem Ansuchen um Fragebogenerhebung keine Zustimmung, da diese Thematik zu sensibel erscheint. Die Staatsanwaltschaft führt nämlich derzeit im gesamten Bundesland Erhebungen wegen „Scheinanmeldungen“ von ungarischen Staatsbürgern durch.

Für den Amtsführenden Präsidenten:

LSI Deutsch, MAS MSc

F.d.R.d.A.

Herrn
Krisztián Módos

Geschäftszahl: BMUKK-AT - 117.198/0010-IA/2/2012
Sachbearbeiterin: Daniela Graf
Abteilung: IA/2
E-Mail: daniela.graf@bmukk.gv.at
Telefon/Fax: +43(1)53120-4700/53120-814700
Ihr Zeichen:

An Antwortschreiben bitte unter Anführung der Geschäftszahl.

Anfrage um Schulbesuche - Krisztián Módos (Studierender an der Universität Pécs)

Sehr geehrter Herr Módos,

Das Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur befürwortet Ihr Anliegen, die weiterführenden Studien auf Ihrem Forschungsgebiet „Die österreich-ungarische Kooperation für Bildung im Raum Neusiedler See“ weiterzuführen. Sie werden ersucht, sich bezüglich des Zugangs zu den in Frage kommenden Schulen an den Schulservice des Landesschulrats für das Burgenland, an den auch eine Kopie dieses Schreibens und die Beschreibung Ihres Projektes ergeht, zu wenden:

Frau Elisabeth Benedek
Kernaustieg 3
7000 Eisenstadt
Tel: +43-(0)2682-710
Fax: +43-(0)2682-710-79
Mail: [office\(at\)lsr-bgld.gv.at](mailto:office(at)lsr-bgld.gv.at)

Mit den besten Wünschen für ein gutes Gelingen Ihrer Forschungstätigkeit und freundlichen Grüßen

Wien, 8. August 2012
Für die Bundesministerin:
i.V. Dr. Elisabeth Burda-Buchner

Elektronisch gefertigt

Landesschulrat für Niederösterreich

Rennbahnstraße 29
3109 St. Pölten

Herrn
Krisztián Módos
Fertőszentmiklós, Szent István Straße 54
9444 Ungarn

Sachbearbeiterin:
MMag. Regina Weidmann-Kisser
t: +43 2742 280 5380
f: +43 2742 280 1111
e: regina.weidmann-kisser@lsr-noe.gv.at

Per e-mail: modi.kiki@windowslive.com

Präs.-420/967-2012

Datum: 08.11.2012

Betrifft:

Genehmigung der Durchführung einer empirischen Untersuchung

Der Landesschulrat für Niederösterreich genehmigt die Durchführung der vorgelegten empirischen Untersuchung zum Thema „Integration und Bildung im österreichisch-ungarischen Grenzgebiet“ durch Herrn Krisztián Módos.

Die Untersuchung, die sich an SchülerInnen richtet, darf in dem vorliegenden Umfang antragsgemäß in Form einer Online-Fragebogen-Erhebung an folgenden Schulen in Niederösterreich durchgeführt werden:

Bezirksschulrat	Schule
Wr. Neustadt-Stadt	NNÖMS Wr. Neustadt, Burgplatz NNÖMS Wr. Neustadt, Europaallee 1
Bruck/Leitha	NNÖMS Bruck an der Leitha I NNÖMS Bruck an der Leitha II
Wien-Umgebung	NNÖMS Gerasdorf bei Wien NNÖMS Ebergassing
Mödling	NNÖMS Guntramsdorf

3. A KUTATÁS SORÁN FELHASZNÁLT KÉRDŐÍVEK

1. Az osztrák minta kérdőíve

Liebe Schüler!

Ich möchte euch bitten meinen Fragebogen auszufüllen. Ihr könnt eure Meinungen ganz ruhig niederschreiben, weil die Fragen ohne Namen beantwortet werden und die Informationen nur für die Forschung benutzt werden. Der Fragebogen wird in Schulen von Ost-Österreich und West-Ungarn ausgefüllt.

Viel Spaß dazu!

I. ALLGEMEINE INFORMATIONEN

DEIN GESCHLECHT: weiblich/männlich

DEIN ALTER: _____ Jahre

HÖCHSTE ABGESCHLOSSENE AUSBLIDUNG DEINER ELTERN

A. Universität, hochschulverw. Einrichtung

B. Matura

C. Berufsbildende mittlere Schule

D. Lehrlingausbildung

E. Pflichtschule

II. LIES BITTE DIE FOLGENDEN AUSSAGEN UND ENTSCHEIDE, OB DU MIT IHNEN EINVERSTANDEN BIST UND KREUZE ANSCHLIEßEND ZAHLEN AN, DIE DEINER MEINUNG ENTSPRECHEN!

	1=NEIN	2=EHER NEIN	3=EHER JA	4=JA
1. Ich begegne regelmäßig ungarischen Jugendlichen.	1	2	3	4
2. Ich begegne regelmäßig ungarischen Erwachsenen.	1	2	3	4
3. Ich informiere mich über die Ungarn meistens aus den Medien (z.B. aus Zeitungen, Internet, Fernseher).	1	2	3	4
4. Ich informiere mich über die Ungarn meistens aus den Erzählungen meiner Bekannten und aus persönlichen Kontakten.	1	2	3	4
5. Ich interessiere mich nicht besonders für Ungarn.	1	2	3	4
6.1 Ich kenne ungarische Firmen/Marken/Produkte.	1	2	3	4
6.2 Zähl bitte Beispiele auf, wenn du kannst!				
7. Ich denke, es ist ein Vorteil im Burgenland Ungarisch zu lernen, weil ich damit bessere Chancen auf dem Arbeitsmarkt habe.	1	2	3	4
8. Ich denke, es ist ein Vorteil im Burgenland Ungarisch zu lernen, weil ich mich dadurch leichter mit Ungarn befreunden kann.	1	2	3	4
9. Ich lerne gerne Ungarisch. /Ich würde gerne Ungarisch lernen.	1	2	3	4

10.1 Ich denke, dass die Österreicher und Ungarn viele gemeinsame Eigenschaften haben. 1 2 3 4

10.2 Zähl bitte Beispiele für solche Eigenschaften auf, wenn du kannst!

11.1 Wenn ich die Möglichkeit hätte, würde ich in einem ungarischen Bildungsinstitut lernen. 1 2 3 4

11.2 Warum?

12. Ich würde gerne mit einem Ungarn in der gleichen Gemeinde wohnen. 1 2 3 4

13. Ich würde gerne mit Ungarn die gleiche Schule besuchen. 1 2 3 4

14. Ich wäre gerne der Klassenkamerad eines Ungarn. 1 2 3 4

15. Ich wäre gerne der/die Freund/in eines/einer Ungarn/in. 1 2 3 4

16. Ich wäre gerne die Liebe eines/einer Ungarn/in. 1 2 3 4

17. Ich wäre in der Zukunft gerne der Kollege von einem Ungarn. 1 2 3 4

ACHTUNG! DIE AUFGABEN 18. 19. UND 20. GELTEN NUR FÜR SCHÜLER, DIE EIN BILDUNGSINSTITUT IN DER MITTELSTUFE BESUCHEN! (Z.B. HAK, AHS-OBERSTUFE, BHS USW.)

18. Die Grenzöffnung war für Österreich ein Vorteil. 1 2 3 4

19. Die grenzüberschreitenden Partnerschaften bergen in sich noch viele Möglichkeiten für Österreich in sich. 1 2 3 4

20. Ich unterstütze die grenzüberschreitenden kulturellen, bzw. wirtschaftlichen Kooperationstätigkeiten. 1 2 3 4

III. FREIE ASSOZIATION – ERGÄNZE DIE SÄTZE MIT DEM ERSTEN GEDANKEN, DER DIR EINFÄLLT!

HIER FINDET IHR BEISPIELEN DAFÜR, WIE MAN DIE AUFGABE 21. AUSFÜLLEN MUSS!

Beispiel 21. Was wären die Buschauffeure, wenn sie

A. Gegenstände

B. Tiere

C. Eigenschaften

wären?

Steuer

Tauben

Aufmerksamkeit

21. Was wären die ungarische Schüler, wenn sie

A. Gegenstände

B. Tiere

C. Eigenschaften

wären?

22. Warst du schon einmal in Ungarn? Wenn ja, zähl bitte die Städte/Dörfer auf, die du mindestens einmal besucht hast.

2. A magyar minta kérdőíve

Kedves Diákok!

Szeretnék megkérni Titeket kérdőívem kitöltésére. Véleményeitek nyugodtan leírhatjátok, hiszen a kitöltés név nélküli és az információk csak a tudományos kutatás során lesznek felhasználva. A kérdőíveket Nyugat-Magyarország és Kelet-Ausztria iskoláiban tanuló diákok töltik ki. Jó munkát kívánok!

I. ÁLTALANOS INFORMACIÓK

1.Nem: lány/fiú

2.Korod: _____ év

3. Gondviselőid foglalkozása: _____

II. KERLEK, DÖNTSD EL, HOGY EGYETERTESZ-E AZ ALABBI ALLITASOKKAL, MAJD JELÖLD VELEMENYEDET A SKALAN!

	1=NEM	2=INKÁBB NEM	3=INKÁBB IGEN	4=IGEN
1. Rendszeresen találkozom osztrák fiatalokkal.	1	2	3	4
2. Rendszeresen találkozom osztrák felnőttekkel.	1	2	3	4
3. A médiából (internetről, újságokból, televízióból) hallok legtöbbet osztrákokról.	1	2	3	4
4. Ismerőseim elbeszéléseiből, személyes kapcsolatok útján tudok legtöbbet osztrákokról.	1	2	3	4
5. Nem érdekelnek az osztrákok, nem vagyok kíváncsi rájuk.	1	2	3	4
6.1. Ismerek osztrák vállalatokat/márkákat/ termékeket.	1	2	3	4
6.2. Ha tudsz, sorolj fel néhányat!				
7. Úgy gondolom, előny ma Nyugat-Magyarországon németül tanulni, mert így könnyebben találhatok a jövőben munkahelyet.	1	2	3	4
8. Úgy gondolom, előny ma Nyugat-Magyarországon németül tanulni, mert így osztrákokkal is könnyedén barátkozhatok.	1	2	3	4
9. Szívesen tanulom (tanulnám) a német nyelvet.	1	2	3	4
10.1. Úgy gondolom, sok közös tulajdonsága van az osztrákoknak és a magyaroknak.	1	2	3	4
10.2. Ha tudsz, sorolj fel néhányat!				
11.1. Ha lenne lehetőségem, tanulnék osztrák oktatási intézményben.	1	2	3	4
11.2. Miért?				

12. Laknék együtt osztrákkal egy településen.	1	2	3	4
13. Szívesen járnék osztrákokkal egy iskolába.	1	2	3	4
14. Szívesen lennék egy osztrák osztálytársa.	1	2	3	4
15. Szívesen lennék egy osztrák barátja.	1	2	3	4
16. Szívesen lennék egy osztrák szerelme.	1	2	3	4
17. A jövőben szívesen lennék egy osztrák munkatársa.	1	2	3	4

FIGYELEM! A 18. 19. 20. FELADATOKAT CSAK KÖZEPISKOLÁSOK TÖLTSEK KI!

18. Magyarország számára előnyös volt a nyugati határnyitás.	1	2	3	4
19. Magyarország számára még sok kiaknázatlan lehetőség lakozik az osztrák-magyar együttműködés terén.	1	2	3	4
20. Támogatom a határokon átnyúló, kulturális és gazdasági együttműködési törekvéseket.	1	2	3	4

III. SZABAD KEPZETTARSITAS – EGESZITSZD KI A MONDATOT AZ ELSO GONDOLATTAL, AMI ESZEDBE JUT!

ITT CSAK PELDAT TALALTOK ARRA, HOGY HOGYAN KELL A 21. FELADATOT KITÖLTENI!

Példa 21. Mik lennének a buszsofőrök, ha

A. Tárgyak
lennének?

B. Állatok

C. Tulajdonságok

kormánykerekek

galambok

figyelmesség, türelmetlenség

21. Mik lennének az osztrák diákok, ha

A. Tárgyak

B. Állatok

C. Tulajdonságok

lennének?

22. Mely Ausztriában található településeken jártál már legalább egyszer? Kérlek, írd le őket!

3. Az Ausztriában tanuló magyarok kérdőíve

Kérdőív

Határokon átnyúló oktatási kapcsolatok a Fertő-tó térségében.

Módos Krisztián

Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi Kar. Földrajzi Intézet.

2011. november

www.kerdoivem.hu/kerdoiv/483022308/

A kérdőív kitöltése önkéntes és név nélküli. Az adatok később publikációba nem kerülnek, csupán a diplomamunka megírását segítik.

1. Nemed, életkorod?
2. Korábban melyik magyarországi település oktatási intézményének tanulója voltál?
3. Jelenleg melyik osztrák oktatási intézmény tanulója vagy?
4. Mi motivált az osztrák intézmény kiválasztásakor? Kérlek rangsorold az alábbi szempontokat 1-től 4-ig! (A legfontosabb legyen 1, a legkevésbé fontos pedig 4!)
- Magasabb oktatási színvonal, mint Magyarországon.
- A német nyelv alapos elsajátításának lehetősége.
- Külföldi barátok, új ismeretségek szerzésének lehetősége.
- Egy későbbi Ausztriában való elhelyezkedés megkönnyítése.
5. Hol tájékozódta a te és a családod által választott oktatási intézményről? (Több választ is megjelölhetsz!)
- Médián keresztül (internet, újságok)
- Ismerőseimen, barátaimon keresztül
- Személyesen az iskolában
- Egyéb:
6. Voltak-e nehézségeid a tanulmányaid megkezdésekor és ha igen, mik?(több válasz lehetséges)
- Nem voltak nehézségeim.
- Igen voltak, nyelvi problémák. (Német nyelv nem kellő ismeretéből fakadó problémák.)
- Igen voltak, beilleszkedési problémák.
- Igen voltak, az osztrák iskolák tananyagának és oktatási módszereinek eltérő jellegéből fakadó tanulási problémák.
- Igen voltak, de egyéb jellegűek:
7. Mit gondolsz, hogyan fogadják az osztrák fiatalok a Magyarországról érkező tanulókat? Kérlek értékelj tízes skálán! (1: rosszul, 10: jól)
8. Mit gondolsz, milyen előnyeid származnak abból, hogy Ausztriában tanulsz? (Kérlek sorolj fel legalább kettőt!)
9. Mit gondolsz, milyen hátrányaid származnak abból, hogy Ausztriában tanulsz? (Kérlek sorolj fel legalább kettőt!)
10. Felsőbb szinteken is szeretnéd folytatni tanulmányaidat Ausztriában?

Igen
Nem

11. Annak ellenére, hogy külföldön tanulsz, tartod a kapcsolatot korábbi magyar barátaiddal?

12. Milyen közlekedési eszközzel jutsz el az osztrák településre, ahol az iskola van.

Autóval
Vonattal

Nem ingázom, helyben lakom (pl. kollégiumban)

Köszönöm, hogy a kérdőív kitöltésével segítetted munkámat!